

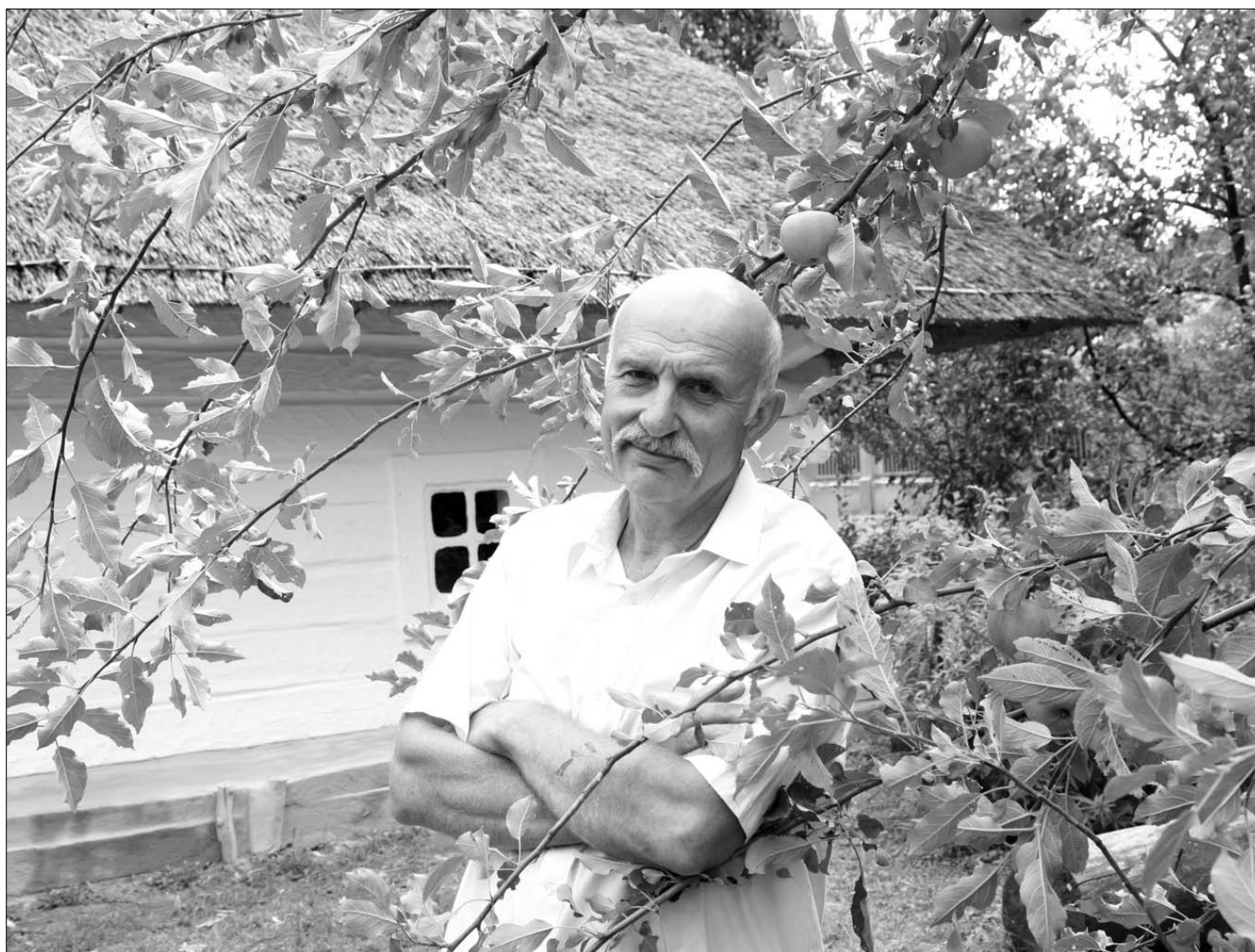
СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

42 (679), 18—24 жовтня 2012

Один із Шевченкового роду

Олександр ЛИТВИНЕНКО
Фото автора

Із Миколою Павловичем Лисенком я познайомився у Національному заповіднику "Батьківщина Тараса Шевченка", що у селі Шевченкове Звенигородського району на Черкащині. Зустрілися ми там не випадково, адже Микола Павлович уже понад три десятиліття вивчає генеалогічне дерево родини Великого Кобзаря. У його поданні рід Тараса Григоровича містить понад 1300 осіб. Деякі з них навіть і не здогадуються, що належать до цього славетного роду. Нині ці люди мешкають у Росії, Прибалтиці, Австралії, США, Франції. А в Україні, зокрема, й у Шевченковому краї — Моринцях, Звенигородці, Шевченковому, колишній Керелівці (Кирилівці). Старою назвою цього села вже не послуговуються, хоча й пам'ятають її. Саме тут із півторарічного віку і до 14 років жив український геній, тут він вчився грамоти і жив у "школі" — у хаті дядка, яку з 1961 р. дбайливо зберігають під захисним куполом у Шевченковому, бо це єдина вціліла архітектурна пам'ятка тих часів.

Як відомо, прямих нащадків у Тараса Шевченка не було. Натомість його рідні брати та сестри — Катерина, Йосип, Микита, Ярина — мали дітей. Микола Павло-

вич Лисенко веде свою лінію від Йосипа. Він — праправнук, один із небагатьох родичів, що складають четверте покоління найближчих нащадків Кобзаря.

Народився Микола Павлович на Волині. Після закінчення школи вступив до Шевченківського гідромеліоративного технікуму, — хотів учитися в рідному селі Кобзаря. Потім був технологічний інститут харчової промисловості, робота на підприємствах Черкас і Києва. Та серцем постійно поривався до Шевченкового — почав ґрунтовне дослідження Кобзарєвого роду.

То була нелегка праця, яка потребувала постійних поїздок у російські й українські архівні установи, на що нерідко йшла вся його невелика пенсія. Допомогали Миколі Павловичу особисті зустрічі з родичами, перекази і свідчення яких він записував, використовував отриману від них інформацію для подальшого пошуку не відомих широкому загалу матеріалів, документів, світлин. Усе це й стало основою дослідницької книжки "Коріння Шевченкового роду", яка побачить світ в одному зі столичних видавництв.

Розпитуємо в Миколи Павловича Лисенка про її зміст, імена, описані ним на сторінках книжки. Видатними постатями Кобзарєвого роду є письменники Дмитро

Красицький, Олександр Відоменко; художники — Фотій Красицький, Микола Лихошва, Валерій Красицький, Яків Шевченко; заслужений діяч Російської Федерації академік Людвіг Боярський; поети — Людмила Красицька, В'ячеслав Шевченко та Йосип Шевченко; колишній працівник посольства України в Швейцарській Конфедерації Ігор Крижанівський.

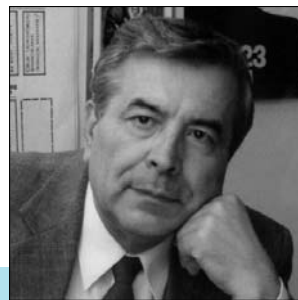
Структура книги об'єднує 16 розділів: генеалогія нащадків, коротка історична довідка про Шевченкове, роди Йосипа Григоровича Шевченка, Микити Григоровича Шевченка, Катерини Григорівни Красицької, Ярини Григорівни Бойко, Омеляна Івановича Шевченка, Павла Івановича Шевченка, Варфоломія Григоровича Шевченка, Олександри Іванівни Шевченко, Кіндрата Андрійовича Шевченка, Григорія Євстратовича Шевченка та ін. У праці детально з'ясовані взаємозв'язки між родичами, авторів вдалося віднайти їхні маловідомі світлин. Вік деяких фотографій — понад сторіччя. Цікава й повчальна пам'ять великого роду, яку вибирав автор, передає неповторну минувшину й традиції.

Історики, краєзнавці, студенти, викладачі, учні загальноосвітніх шкіл потребують такого видання, як і всі, хто шанує Тараса Шевченка.

Частіше вдивляймося прискіпливим та вимогливим поглядом у самих себе, проймаймося соромом за національну ледачість, за брак національної вольовитості, — і чим частіше це робитимемо, тим ближчатиме до нас Тарас Шевченко.

Анатолій Погрібний

ДІМ НАЦІЇ

3

ЗА ПРИНЦИПИ
СВОБОДИ!

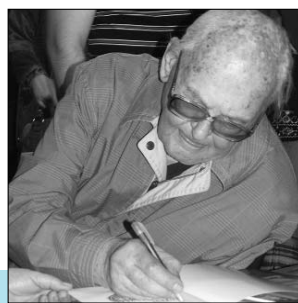
4–5

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
ФОРУМ

6–7

ПРО-ЧИТАННЯ

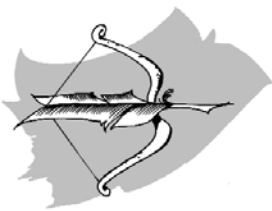

10–11

ПОЛІЛОГ КУЛЬТУР

14–15

Консолідувати зусилля і діяти рішуче

10 жовтня в УНІАН учасники “Конгресу дій в обороні української мови” провели прес-конференцію. Тему розмови окреслив голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, народний депутат України Павло Мовчан.

— Українська проблема, українські вибори, українська мова, українська перспектива, українське майбуття, — ось що нас хвилює. Ми не замикаємося лише на тому чинникові, який, безперечно, став збудником усіх цих проблем — на антиконституційному законі Ківалова—Колесніченка. Ланцюгова реакція федералізації, розчленування України, викликана його втіленням у життя, триває. Рішення кожної обласної ради з цього приводу посилює небезпеку. Я дуже тішуся, що активну позицію в цьому питанні зайняла молодь, покоління, яке виросло в незалежній Україні.

25 вересня ми проводили Форум захисту української мови під гаслом “Без мови немає нації”, 6 жовтня відбувся другий етап Форуму.

Сьогодні ми не можемо обмежуватися лише мовними питаннями, а повинні також впливати на виборчий процес, від якого залежить уся подальша політична розстановка й вирішення найважливішої проблеми, що стала загрозливою для всього національного організму: це мовне питання, історичне, культурне, економічне, наш європейський чи азійський вибір.

Про нагальні проблеми й завдання постійно діючого Форуму повідомили його активні учасники й організатори: Надзвичайний і Повноважний Посол, доктор юридичних наук Володимир Василенко, заступник голови громадського об'єднання “Українська правда” Олександр Кляшторний, член координаційної ради з питань захисту української мови при КМО “Меморіал” ім. В.

Стуса Олексій Курінний, співкоординатор ініціативи “Український дім. Нова хвиля” Юрій Ходарев.

Усі промовці наголошували на необхідності консолідації зусиль різних українських організацій і громадян в обороні української мови. Закон, ухвалений Верховною Радою з численними порушеннями регламенту і, на жаль, підписаний Януковичем, збурих українське суспільство. Дуже багато людей, які й раніше мали питання української етнонаціональної ідентичності серед своїх пріоритетів, але вважали, що порушувати мовні питання не на часі, змушені були, відклавши інші справи, ставати на захист своїх людських і національних прав. Слід рішуче домогтися скасування закону Ківалова—Колесніченка, натомість ухвалення законопроекту робочої групи “Про порядок застосування мов в Україні” та законопроекту Сергія Головатого про функціонування української мови як державної. Важливо контролювати підготовку й проведення Всеукраїнського перепису 2013 року, щоб не дати спотворити його результати. За даними соціологічного опитування нині 82—84 % населення нашої держави вважають себе етнічними українцями.

Олексій Курінний повідомив, що “Меморіал” здійснюватиме і пропонує іншим роботу на трьох рівнях: низовому громадському (звернення до кожної інституції, кожного освітнього закладу щодо здійснення заходів, спрямованих на популяризацію української мови), законодавчому (боротьба за належне забез-

печення мовного законодавства), політичному (боротьба за демократичну україноцентричну владу). Передбачено звертатися з позовами до тих, хто порушує мовне законодавство, права українськомовних громадян у побуті, зокрема у сфері послуг. Нині частина представників влади на всіх рівнях нерідко розпалюють міжнаціональну ворожнечу, порушують права громадян за мовною ознакою. Наприклад, депутат Луганської обласної ради Р. Мірошник заявив про неповноцінність дітей, які навчаються державною мовою, В. Колесніченко назвав українську мову “відрижкою Галичини”, П. Симоненко — галицько-польським суржилом. Такі заяви порушують права української спільноти, відповідальність за це передбачена 161 статтею Кримінального кодексу України.

Так зване “ухвалення” закону Ківалова—Колесніченка вже призвело до зменшення кількості учнів перших класів, які навчатимуться українською, зокрема, у Луганській, Одеській, Черкаській, Дніпропетровській, Херсонській областях, АР Крим.

Щоб протидіяти наступу антиукраїнських сил, треба діяти рішуче й організовано. У перспективі — створення єдиної структури, яка складатиметься з багатьох організацій і ініціатив, але працюватиме за спільним планом, розробивши спільну стратегію.

6 жовтня Конгрес закликав українських громадян прийти на вибори, підтримати мажоритарних кандидатів, у програмах яких є положення про те, що українська мова — єдина державна, а також взяти участь у громадському спостереженні за підрахунком голосів. Також звернутися до українських політичних партій, які декларують се-

Фото Олександра Литвиненка

бе як патріотичні, але за всіма соціологічними опитуваннями не долають 5 % бар'єру, з пропозицією зняти свої списки на користь прохідних опозиційних патріотичних сил, які чітко заявили у своїх виборчих програмах, що вони виступають за статус української мови як державної на всій території України і добиватимуться нормалізації ситуації з мовним законодавством після парламентських виборів.

Учасники прес-конференції та організації, які вони представляють, налаштовані рішуче відстоювати права української нації. “Ми належимо до тих людей, які взяли на себе відповідальність засукати рукава і діяти”, — підсумував Юрій Ходарев.

Матеріал підготували
Уляна ВОЛІКОВСЬКА,
Надія КИР'ЯН

Українська мова: як «sacrum» зробити «profanum»?

Оксана ЛЕВКОВА

“Я навіть раніше не знала, що українською можна говорити і про молодіжні речі: свою закоханість, стосунки з батьками, музику, побут, — зізнається креативниця столичної рекламної агенції, яка ще торік навчалася на українській філології в Запоріжжі. — Звикла, що нею написані винятково підручники. Аж поки не відвідала концерт репера Вови зі Львова. Він виконував римовані тексти про справи, які цікавлять молодь! Оце була революція в голові! Виявляється, українська може бути неказенною мовою!”

Розмова з рекламісткою відбулася недавно. “Розрив шаблону”, про який говорила дівчина, вкотре переконав мене в тому, що найбільша проблема української культури і досі полягає в її немасовості.

Варто лише увімкнути телевізор і подивитися ті реаліті чи гумористичні шоу, в яких є пародії. У новорічному випуску “Вечернеґа квартала” — карикатура на одеського ДАІшника, який у реальному житті назвав українську “телячий мовай”. Розіграно, що після тривалого навчання він таки заговорив українською. Як наслідок, міліціонер (в уявній ситуації) не вимагає конкретних відповідей і дій від порушника дорожніх правил безпеліційним, нахабним тоном і своєрідним сленгом, як це переважно буває, а править теревені, як із душевним другом — емоційно та щиро. Момент показано той самий, однак зміна мови спричинила зміну стилістики бесіди. А в одній із пародій на “Від пацанки до панянки” зображено дівчину, яка, переїшовши на українську, враз почи-

У матеріалі директорки Всеукраїнської громадської організації “Не будь байдужим!” (або “НББ”) Оксани ЛЕВКОВОЇ порушено питання про те, чому масова культура — це природно, і як українськість зробити масовим явищем і в теорії, і на практиці. Обговоримо?

нає вживати винятково “надрозумні” слова: там, де щойно було російське “замечать”, тепер — “акцентувати”, а замість “васпрінімати” — “акцептувати”.

Пародія як жанр завжди максимально опукло, в перебільшеному вигляді, відтворює характерні особливості оригіналу. Ці приклади — демонстрація незбалансованості лексичних пластів: маємо величезну лакуну в культурі та мовленні у вигляді українського сленгу (випадок із правоохоронцем) і надмірне наголошування на академічному шарі мови (епізод із панянкою), і масова свідомість (телебачення) про це вже аж кричить.

Безліч громадських діячів, які десятиліттями працюють на українотворчій ниві, не усвідомлюють однієї істини: якщо нішу мас-культури не займає українськомовний продукт, то її заповнює іншомовний. Активісти часто схильні критикувати все, що асоціюється в них із такими “ганебними явищами”, як епоха споживацького суспільства, глобалізація тощо: Інтернет, масова література, мобільний зв'язок, сфери послуг, реклами, спорту, бізнесу... Вони часто забувають, що поділ культури на масову та елітарну існував завжди і в будь-якій країні. Ось що пише з цього приводу видатний мовознавець Юрій Шевельов: “Як є різні письменники, так є і різні читачі. Не всіх ваблять літературні шедеври. Є люди зі смаком, що ми його характеризуємо як вульгарний. Чому не дати

їм те, що їм до вподоби? Коли література не виховує, то нема чого боятися “низької” літератури. Даймо їй аматорам те, чого вони хочуть. Їх є більше? Ну, і нехай тиражі для них будуть більші. Від цього світ не западеться, література не сконає. У Парижі є свої театри “Бульварів”, у Нью-Йорку — бродвейські. Вони існують, вони приносять прибуток. На ваш смак вони примітивні й вульгарні? Не ходіть. Але Париж має і свою оперу, свою Комеді француз, у Нью-Йорку діє Метрополітальна опера. Цим дотациї потрібні, на свої прибутки вони не виживуть. І вони їх одержують. Кожний читач чи глядач дістає своє, і нікого не підтягають за вухо до “вищого” рівня. Суспільство від цього не занепадає, культура не перестає існувати. Але суспільство структуроване, конструкція культури багатопверхова, і кожному — свій поверх, вільно вибраний”.

Гадаю, нам усім важливо зрозуміти, що масовізація свідомості може бути в українській справі навіть нашим союзником. Якщо врахувати словникову істину, що масова культура — це специфічний спосіб буття культури, яка поширюється та відтворюється за допомогою ЗМК (преси, радіо, ТВ, кіно, зв'язку), а також сприяє стандартизації та гомогенізації системи домінуючих матеріальних і духовних цінностей, то годі вигадати кращий спосіб консолідувати націю єдиною історичною пам'яттю, психологією і, звісно ж, мовою.

Мені та моїм колегам як кандидатам наук набагато комфортніше в архівах та бібліотеках, аніж у нічних клубах та в концертних залах, і підбадьорюючи один одного тим, що всевітньо відомий засновник школи поп-арту Енді Воргол був українського походження, ми ось уже 7 років поспіль проводимо масові молодіжні заходи на підтримку української мови. Ось лише деякі з них.

Рок-гурти “Мандри”, “Тартак”, “Гайдамаки”, “Ot Vinta!”, “FlyzZa”, “Гуляйгород” відвідали десятки районних та обласних центрів, де багатотисячні студентські зали вітали динамічних і позитивних українськомовних музикантів. Ми роздали юнацтву 100 тисяч психологічних порадників про те, як подолати мовний бар'єр.

Щасливими та українськомовними людьми також милуються тисячі українських школярів, до навчальних закладів яких Рух “Не будь байдужим!” доставив плакати із зображенням дизайнерки Оксани Караванської, богатиря Василя Вірастюка та лідера гурту “Мотор'ролла” Сергія Присяжного. Внизу кожного такого постера — надпис: “Я успішний (-на) і розмовляю українською!”.

Юні українські філологи з Києво-Могилянської академії відвідали 49 шкіл міста Києва з лекціями про сучасну українську літературу. Ефект перевершив сподівання: і вчителі, і діти були вражені, що українською можна говорити про актуальне, новітнє, міське та особис-

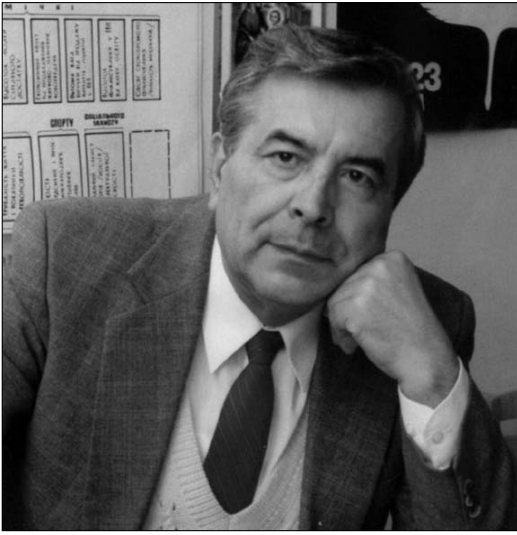
то наболіле, а не — винятково! — про кріпацтво чи сільське родинне життя у XIX ст. Висновок дітей — такий самий, як і назва кампанії: “Украмова — суперкльова!”.

У рамках нашого проєкту “Мазепа. Made in Ukraine” ми видали і розповсюдили в школах та бібліотеках України 50 тисяч брошур про гетьмана, де тексти щедро наповнені підлітковим сленгом.

У південних і східних містах України активісти “НББ” напередодні “Євро-2012” роздали кафе-барам-ресторанам-перукарням-супермаркетам таблички “Відчинено-Зачинено” і натомість вилучили “Аткрита-Закрита”. “Якби іноземці, які приїдуть до нас на футбольний чемпіонат, хотіли відчутти смак Росії, вони б вирушили до Санкт-Петербурга. А якщо вже вони їдуть до України, то обслуговування має бути відповідною мовою”, — стверджували небайдужі.

А в нічних клубах Києва, Одеси, Харкова, Донецька, Хмельницького та Полтави найкращі діджеї України провели вечірки, де лунали ремікси винятково на пісні українських виконавців. Проєкт мав назву “Ремікс 482”, оскільки саме з таких цифр починається штрих-код українських товарів у міжнародній системі сертифікації.

У планах “НББ” — українськомовні музичні аудіодиски, кінофільми про невідомі сторінки з історії України, безкоштовні Android-додатки... А дівчина із Запоріжжя та її колеги-рекламісти вже вигадали захоплюючий ролик про українську мову, який демонструватимуть у десятках кінотеатрів... Підозрюємо, що нашої креативності та рухливості позаздрив би і сам Воргол...

Продовження.
Поч. у ч. 41 за 2012 р.

— І що робити?

— У цьому плані показовою є наука чи, радше, розправа з триптихом гасел УНІ від М. Хвильового, які і сьогодні не втратили актуальності: “Даш інтелігенцію! Геть від Москви! Даш Європу!” Не менш повчальна думка іншого відомого харків’янина — Юрія Шевельова, в якій він визначив найбільших ворогів нашого відродження — це Москва, український провінціалізм і комплекс кочубейщини. Тому рецепт простий: росіянам, як і іншим національним меншинам, що чомусь традиційно стають на бік “сильного і могутнього” й у такий спосіб свідомо чи не свідомо збільшують масу російськомовного населення, підсилюючи шовіністичний тиск постімперської асиміляції, треба перестати претендувати на без того ослаблений ними ж національний простір українців! І тоді — від Львова до Луганська — не буде поділу на “своїх” і “чужих” і буцімто неперборних регіональних особливостей, якими постійно спекулюють, прикриваючись правами регіональних мов, правами людини. Хоча, насправді йдеться про так звану радянську людину, імперську націю, що заперечують право українців на національну ідею, на їхній суверенітет — державний, мовно-територіальний, інформаційно-просторовий. Це не хочуть зрозуміти ні вічно орієнтована на своє, буцімто нове “обустройство” імперська Росія, ні повсякчас байдужа до нас Європа, ні сучасні українські кочубей, ні п’ята колона.

— **Ви хочете сказати, що поняття “середовища” і “простору” так потужно впливають на ідеологічні вектори нашого державотворення?**

— Саме від розуміння наповненості цих понять залежить нині стратегія УНІ як магістрального напрямку нашої інтеграції в цивілізований світ, внутрішня і зовнішня політика, доктрина національної безпеки, з одного боку. З іншого — наша програма дій з адекватним набором механізмів, ресурсів, пріоритетів їх застосування. Українська ідея — нині це символічний бренд нації, знакове усвідомлення якого визначає стратегічно-тактичне структурування ідей, її концептуальний поділ на Велику і Малу, основні їх інгредієнти та чинники другого, третього та наступних порядків, сталі ранги і поточні рейтинги, які формуватимуть не тільки українське середовище, простір, а й спроможність щодо ковітального відродження нації.

— **Отже, Ви виокремлюєте Велику і Малу національну ідею? Як ж блоки формують, скажімо, Велику?**

— Це можна назвати й блоками, але, як на мене, це акумулюється такими сучасними складовими Великої національної ідеї — **Україна: соборна, українська і гідна людини**. Не деталізуватимемо кожну складову, за якими стоїть низка чинників, ресурсів, пріоритетів їх застосування. Лише зазначимо, що соборність розуміємо не тільки географічно, а й як соборну здатність нації творити українську державу,

сформувати єдиний національний економічний, мовно-інформаційний, культурний, релігійний простір і допомогти всім українцям у різних регіонах усвідомити себе соборною державоцентричною нацією. Отже, соборність — не лише інтеграція економік регіонів, а й духовна, морально-психологічна характеристика, внутрішньо притаманна людині, її свідомості та ментальності. Це інтеграція в зовнішній світ. Українська Україна не означає зловмисно підкинутого гасла: Україна лише для українців. Таку позицію затаврував ще Михайло Грушевський, позиціонувавши демократичну думку: якщо ти живеш в Україні та працюєш задля її добра, ти — українець. Щодо третього складника, то теорія світових стандартів, які б забезпечували людині гідне життя достатньо розроблена. Тут і економіка, зарплата, соціальний захист, освіта, охорона здоров’я, відпочинок, екологія, спорт і т. ін. Україна поки що не “дотягує” до цих стандартів, але є ще і чинник зобов’язань людини перед державою: вона має бути гідною держави. Чи є такою щодо нашої Незалежності так звана радянська людина? Чи можна до такої людини звернутися перефразованими словами Президента США Кеннеді: не питаєте, що вам дала незалежна Україна, а спитаєте себе, що ви зробили для її Незалежності?!

— **А як щодо Малої? Наскільки тут українці гідні своєї держави?**

— Ми також виокремлюємо Малу національну ідею: **“Знання, інформація і рух (чин, дія)”** як робочий інструментарій вирішення тих чи інших складових Великої. Мала ідея — поточне, часто тактичне гасло. Мала як частина Великої стратегічної національної ідеї спрямовує сьогодні продуцентів лідерської інтелектуальної власності, творчу енергію наукової молоді на інтенсивне використання нових знань, досягнень науки, інтелектуально-інноваційних чинників створення модерної національної держави, економіки знань, збільшення інвестицій у розвиток людини, її культури та інтелектуального капіталу; побудову інформаційного, громадянського й правового суспільства, збереження генофонду українського народу, тягlostі його розвитку в плані безперервного досягнення високої освіченості, креативності, духовності та моралі; пізнання навколишнього світу, зменшення його ентропії та небезпек — внутрішніх і зовнішніх. Місія сьогоднішніх складових УНІ — це соборна нація як повноцінне, самодостатнє соціально-економічне, етнокультурне середовище в системі національного інформаційного простору, який не гнітить, не розмиває тожність народу, де повнокровно функціонує передача знань від покоління до покоління, а, значить — виховується національно-свідомо, цілісна людина і ковітальна спільнота. Тобто спільнота, здатна відроджуватися завдяки новій зеленій ідеології, соціогуманістичній політиці, які підживлюють це середовище, розширяючи його до масштабу всенационального чи навіть світово-

го простору. Україні потрібна не “секондхендівська гуманітарна”, а нова соціогуманістична парадигма буття корінного народу й національно-свідомої людини.

— **Це дуже істотно за обставин, коли одна нація ослаблює іншу, перекриваючи їй духовно-інтелектуальний кисень, зловмисно нищить її мову, вишукує проценти носіїв іншої, аби утвердити свою як регіональну, а відтак — назавжди припинити сподівання на її відродження, перекинувши націю за точку неперення до своїх праджерел.**

— Ухвалення так званого закону про засади мовної політики не тільки розколює Україну, а й далі її деукраїнізує. В Україні сакраментальність шекспірівського запитання “бути чи не бути” набуває значно ширшого і трагічнішого аспекту: **буття чи небуття** титульного народу як **державної** нації зі всіма її ознаками: мовою, освітою, наукою, культурними традиціями, творчою діяльністю тощо. Врешті, йдеться про знеособлення людини і знеодержавлення нації у спосіб пригнічення, уповільнення, а відтак припинення їх духовно-інформаційної мобільності (**ДІМ**) як доміанти **соціального руху** інформації (знань, досвіду).

Ось дефініція: **ДІМ нації** — це перманентний, природний і вільний суспільний процес передавання сучасниками наступному поколінню традиційної інформації (знань, досвіду), яку вони, успадкували від своїх попередників, зберегли та примножили не лише для збереження своєї етнонаціональної ідентичності, а й для того, аби не опинитися на узбіччі науково-технічного, технологічного, соціально-економічного чи будь-якого іншого прогресу як цивілізаційного планетарного явища.

Цей рух здійснюється людиною (громадою, суспільством) шляхом традиційного її передавання “повертикалі” (від покоління до покоління) і творчого генерування нових знань “по-горизонталі”, здобутих на рівні одного покоління (чи особистості). Якщо в першому випадку домінантна роль належить сім’ї, школі, вишам, то в другому — науці, проектно-конструкторським організаціям, інноваційній, творчопошуковій активності й раціоналізаторсько-винахідницькій діяльності. Потенціал знань від двох попередніх векторів соціалізується як рівнодійна, побудована на основі їх інтегрування “по діагоналі”.

ДІМ людини і нації реалізується в знанневомісткій “вертикалі” спадковості (консерватизму, традиціоналізму) розвитку, з одного боку; з іншого, — у модерній наукомісткій “горизонталі” інноваційної діяльності. Отже, **ДІМ** свідчить: прогрес ґрунтується на двох основоположних складових (традиціях і новаціях), оптимальне поєднання яких забезпечує тягlostь (спадковість) і модерність (інноваційність) поступу.

— **Щодо двох векторів, то зрозуміло. А як Ви розумієте третій?**

— Щодо третього вектора “по діагоналі”, то він комплексно, у “знятому” вигляді відображає комфортні умови, необхідні для оптимізації середовищеспроможності людини (нації) зберігати і розмаїття форм своєї ідентичності, утримувати передові (а можливо, і лідерські) позиції в динамічних процесах сучасного розвитку

людства на рівні високих “зелених” технологій, ідеологій, екологій та інших сфер діяльності. Ці умови стають чинниками зеленого дизайну, якщо інформаційний чи будь-який інший простір у контексті УНІ не пригнічує середовище, а співвідношення використання традиційної та інноваційної інформації — адекватне потребам розвитку людини, громади і корінного (автохтонного) народу, з одного боку, з іншого, — національних меншин і демократичним нормам світового співтовариства. Усе залежить від, так би мовити, репера знищення нації, рівня денационалізації.

— **Прошу детальніше щодо згаданого репера, про що, власне, мова?**

— Я дедалі більше переконуюся, що нам, розробляючи систему ідеологічного забезпечення державотворення, треба відштовхуватися від висхідних, засадничих принципів, виходячи зі стану нашого народу — його національного **репера**, який зумовлений важким, далеким і не дуже, минулим. Що таке репер? На землі репер показує висоту даної точки над рівнем моря. Наш національний репер повинен показувати рівень нищення нації. Ми, за Джеймсом Мейсом, етно-лінгво-інтелектоцидна нація. Ми ослаблена нація, в змичненні потуги котрої ніхто не зацікавлений: ні Європа, ні Росія. Ніхто не вважає на рівень нашої ослабленості, хоча поспіаки Петра І вирізали Батурин, Катерина II знищила Запорізьку Січ, більшовики розтерзали УНР, поляки провели “паціфікацію”, німці — танками двічі глибоко, вздовж і впоперек, перерили українську землю. Проте ніхто не хоче бачити, що до нас упродовж трьохвікового поневолення застосовували тактику “зрізання елітних колосків”.

— Якось я прочитав притчу: один диктатор вирішив відправити сина на науку до іншого правителя, аби той навчив його азів керування поневоленними народами. Минає час, а вихованець гуляє при дворі диктатора і про жодні принципи менеджменту з вуст вчителя не чує. Аж одного разу диктатор запрошує свого вихованця поїхати з ним верхи на конях. Виїхали вони в поле, де колосилася пшениця. Всі колоски рівні, але кілька височіють над іншими. Диктатор пальцем показав на них, зліз із коня і, зрізавши їх, мовчки розтер і кинув на суху дорогу. Не сказавши ані слова, він повернув коня і поїхав до палацу. Ось і вся наука загарбника.

В Україні не лише зрізали й топтали високі колоски, а нищили все на полі під корінь, аби воно не налилося національним свідомим колосом; голодом морили села, завозили чужинців у опустілі хати, модернізували соціум. А сьогодні їхні діти заявляють: “Ми здесь родились, это наша земля, надо модернизировать экономику, Конституцию, всю нашу страну”. Вони правильно кажуть, але **це не аргумент**, бо забувають, що їхні батьки, діди чи прадіди прибули сюди у військово-мобілі. Ми, українці — єдиний народ, тому не могло бути великого мовно-культурного розриву між Львовом і Луганськом без зовнішнього колосального асиміляційно-колоніального тиску, який сьогодні шовіністи, неореваншисти намагаються узаконити, вишукуючи відсотки росіян, поляків як буцімто європейські правові підстави продов-

ження такого тиску. Ні “західники”, ні “східняки” в Україні не воювали між собою, на “чужих” і “своїх” нас ділили імперії, аби ослабити.

— **І таки ослабили...**

— Не тільки ослабили, а не припинили претендувати в Україні на інформаційний простір українців. Ніхто не покався за скоєне. Тому під час проголошеної чинним урядом модернізації економіки, Конституції вкрай важливо, щоб набуті знання виступали суспільно-інформаційною **мембраною**, яка не допускала б проникнення недостовірної інформації, підвищували б імунітет (опірність) людини проти її денационалізації та дезінтеграції країни, водночас посилювали б середовищеспроможність нації в плані розвитку вітчизняної освіти, науки, культури, підприємництва, екології на її шляху досягнення цивілізаційного поступу. А це значить, що проголошена урядом модернізація економіки має відбуватися **комплексно**: на інноваційній, новаторсько-інформаційній і культурологічній основі. Знання, інформація — інструментарій реалізації складників Великої ідеї, яку не можна зводити до вузького технічного розуміння модернізації економіки, забуваючи світові, європейські епіцентри генерування інтелектуального потенціалу спільнот як лідерів високих “зелених” і технологій, ідеологій, де знанняєво-інформаційний ресурс — невід’ємна складова їхнього буття.

— **Звідси, мабуть, всеукраїнська мета: розбудувати власну модерну державу як дім нації на спільних духовно-культурних цінностях, патріотичних почуваннях та інтелектуальних кодах українського народу, на традиціях, нормах і правилах, притаманних його спільноті; на інноваційних засадах модернізації національної економіки, її перепрофілювання, модернізації та реструктуризації відповідно до модерних завдань формування її нових укладів, підвищення рівня людського розвитку.**

— Не тільки. Названі сучасні компоненти УНІ (соборність, українськість та гідність людини, нації) — це лише головні бренди довгого й відкритого списку чинників другого порядку, їх пріоритетів, ресурсів, інститутів, екосистем, потрібних для реалізації складників нації, — фундаментальних і нагальних для екзистенції українства, його національних інтересів і пошуку нових якісних змін життя. Тому зараз важливо не тільки кого, а що, які цінності вибираємо. Гасло загарбника: “народ без національної духовно-інтелектуальної еліти, а еліта без мови народу” далі діє, кочубейство, обман, корупція тривають.

Попри те, вже нині очевидно, що візія майбуття України не в ентропії (невизначеності спільноти, хаосі, безпорядку, маргіналізації та її креолізації), а в негентропії, тобто в **гармонізації**: а) національних інтересів і загальновищезначаних фундаментальних принципів свободи, соціального й економічного добробуту, захисту прав і людини, і нації; б) неоліберальної (в центрі — людина, вільна ринкова економіка) й націоналістичної (акцент на розвиток нації, патріотичної любові до неї) ідеологій. Шлях досягнення мети один: на основі гармонійного поєднання цих їх дотичних до них ідеологій створити нову парадигму суспільного розвитку — **соціогуманістичну**, яка комплексно й паритетно захищала б людину і націю як когнітивно необхідне мовно-інформаційне, звукове, візуальне, водночас природно-ексклюзивне середовище (тло, а відтак — простір), де можна було б зберегти і розвивати свою національну ідентичність, ментальність, культуру, промисловість, народні промисли, торгівлю та інші сфери трудової діяльності в умовах глобалізації.

Далі буде.

Спілкувався
Богдан ЗАЛІЗНЯК

Володимир В'ЯТРОВИЧ: «Ми знову провалюємося в минуле»

Володимир В'ятрович (1977 р. н.) — історик, публіцист, громадський діяч. Закінчив історичний факультет Львівського університету. Кандидат наук.

Із 2002-го по 2008 рік — викладач в Українському католицькому університеті, представник Українського інституту національної пам'яті у Львівській області, начальник архівного відділу УІНП. Із жовтня 2008-го по березень 2010-го — директор Галузевого державного архіву СБУ. Голова вченої ради Центру досліджень визвольного руху (Львів). Автор низки монографій з історії України ХХ століття.

Матеріали з розсекречених за участю В'ятровича архівів могли широко використовувати дослідники, письменники. Сам В'ятрович на основі цих документів написав книгу “Історія з грифом секретно”, що торік побачила світ у Видавничому домі Києво-Могилянської академії.

І ось його нова робота — “Історія з грифом секретно. Нові сюжети”. Її видано в рамках проекту “Наш формат історії”, — це спільна програма мистецької агенції “Наш формат”, Центру досліджень визвольного руху та видавництва “Часопис”. Презентація відбулася днями під час Другого Міжнародного фестивалю “Книжковий Арсенал”. Саме там ми поспілкувалися з автором — про саму книгу, про проблеми відкриття нашої багато в чому сфальшованої історії ХХ століття.

— Після наукових монографій Ви вдалися до жанру науково-популярної літератури. Чим це зумовлено?

— Історію необхідно доносити до пересічного читача, бо наукові видання призначені насамперед для дослідників. Але історичну свідомість людей наукові видання формують не такою значною мірою, значно більше — мас-медіа і науково-популярна література, де за основу взято документи, факти. Автор має писати цю книгу дохідливо й цікаво для читача.

Вихід першої книги — відповідь на ті події, що почали відбуватися в державі з позаминулого року. У вересні 2010-го затримали мого колегу, товариша, львівського історика Руслана Забілого, і звинуватили, що він буцімто розголошує державні таємниці. Тобто, документи 40—50-х років оголосили державною таємницею, і розпочалося кримінальне переслідування історика. І тоді я вирішив показати людям, що, власне, є під тим грифом “Секретно”. У вересні 2010 року на сайті ТСН започаткував рубрику “Історія з грифом “Секретно”. Насправді, під цим грифом ховається пам'ять про тоталітарну радянську епоху. Це історія України ХХ століття, від 1918 по 1991 рік, у документах КДБ, невідомих досі широкому загалу.

— Герої Вашої нової книги, як і попередньої, — люди з неординарними і водночас у чомусь типовими біографіями для тієї тоталітарної епохи.

— У книжці багато героїв. Один із них — сумнозвісний дід у Харкові, Будинок письменників “Слово”. Там 1930 року з радістю сиділася вся українська письменницька еліта з переконанням, що саме тут почнеться їхнє гарне, нове життя. Насправді цей будинок — один із символів жаху тоталітарної доби. Тут справді жили найвідоміші письменники. Але серед живих залишилися небагато. Саме в цьому будинку 1933 року закінчив життя самогубством письменник Микола Хвильовий. Мало не щовечора у двір приїжджав чорний “воронок”, люди в шкірянках піднімалися на якийсь поверх і забирали мешканця чергової квартири назавжди. Люди жили в такому жахові багато років, очікуючи, що цього разу придуть саме за ними. Загинули в таборах чи розстріляли 33 письменників із цього будинку, понад 70

відбули ув'язнення. Чекисти 30-х років жартома називали цей будинок “Домом попереднього ув'язнення”. Казали, що їм, аби не витратити пальне, достатньо поставити на цей будинок грати й охоронця на вході, бо всі мешканці заслуговують на арешт.

— Трагічні, часом фантастичні долі героїв Ваших досліджень варті й того, щоб про це писати художні твори, екранізувати їх.

— Такі твори з'являються. Згадаймо хоча б “Чорний ворон” Василя Шкляра, “Музей Покинутих Секретів” Оксани Забужко. Сподіваємося, з'являться фільми, серіали...

— Одна з вражаючих розповідей нової книги — глава про Наталію Шухевич, дружину головнокомандувача УПА Романа Шухевича.

— Цей нарис називається “Перша леді підпілля”. Адже в героїні було достоїнство, високе виховання, культура. Ця людина пройшла через арешти, війну, у неї забрали двох її дітей, не оминуло її гестапо, НКВС.

Там ідеться про один цікавий сюжет, коли НКВС влаштував для Наталії Шухевич одну з провокацій (як відомо, Наталія не давала слідчим жодної інформації про свого чоловіка). На шляху від Рівного до Львова автомобіль, у якому везли арештовану Наталію, раптом зламався. Тут, у лісі, на них напала повстанська боївка, вбили конвоїра Наталії. Зайве говорити, що “боївка” фальшива, це були перевдягнені чекисти, які інсценізували і “вбивство” конвоїра. Після цього фальшиві “повстанці” доставили Наталію в криївку, де її допитували начебто із служби безпеки УПА. Видавали, щоб вона розповіла щось про свого чоловіка Романа Шухевича. Але Наталія швидко “розкусила” цю провокацію і не надала жодної інформації ворогам. Тоді вони влаштували ще одну провокацію, коли у “повстанців” Наталію відбили чекисти, і вона знову потрапила до в'язниці.

Подальше її життя склалося трагічно.

Не забуваймо, що йдеться про інтелігентну дівчину, яка виховувалася в сім'ї священика. Коли вона повернулася із заслання до Львова, то кілька років була практично бездомною. Лише коли вийшов з ув'язнення її син Юрій Шухевич, він прихистив матір.

— Нещодавно журналісти, громадськість об'єдналися в боротьбі проти спроби проітовхнути через парламент закон про так званий наклеп. Ви брали активну участь у цьому русі.

— Те, що нині відбувається, це провалювання в минуле. Це все ми вже пройшли. За “наклеп” на радянську владу знищили генерацію Розстріляного Відродження. За “наклеп” у таборі помер Василь Стус, сиділи в ув'язненні інші дисиденти. Українці повинні розуміти, як дорого їм коштувала свобода слова, щоб її віддати. Наступ на свободу слова тільки починається, є чимало охочих затулити рота вільному слову. Це все — залишки тоталітаризму. Спільними зусиллями цю атаку вдалося відбити. Але ті, хто при владі, “пробують нас на зуб”: пройде чи не пройде? При владі ж бандити, які прагнуть усе підпорядкувати під себе, розуміючи, що їм залишилося не так багато часу. Зараз наше майбутнє залежить від нашої організованості. І хочеться, щоб ті книжки, які я пишу, були про минуле, щоб ті 20—30-ті роки не повторювалися.

— Чи доступні архівні матеріали за цієї влади?

— Отримувати їх нелегко. Наприклад, аби отримати справу для написання одного з нарисів цієї книги, я подав аж 4 листи до СБУ, доводячи, що маю право працювати з цією справою. Мені спочатку сказали, що такої справи взагалі нема, хоч я добре знав, що вона є. Потім говорили про якийсь захист інформації, а я доводив, що йдеться про пріоритет суспільних інтересів. Ми живемо в суспільстві, де журналістів, істориків позбавляють права на професію.

— Який урок мала б зробити нинішня влада з нашої історії?

— Жодна тоталітарна влада, навіть із дуже великими можливостями, не здатна встояти проти свободи слова, проти тих людей, які борються за принципи свободи. Ще один урок, і не лише для влади, — неможливо сьогодні повторити, скопіювати минуле. Один із нарисів книги присвячений Тарасові Бульбі-Боровцю. Надзвичайно сильна, харизматична особистість. Але він надто захоплювався історією, особливо повстанським рухом 20-х років, спробував відновити його в 40-ві роки. Та, на жаль, він програв, бо історія не терпить повторів, вони завжди схожі на якийсь фарс.

Те, що робиться зараз у Росії, — карикатура на СРСР, а ми Росію копіюємо. І наша влада ні на що більше не спроможна.

— Чи багато людей у суспільстві здатні на боротьбу?

— На активні дії здатні одиниці. Їхній успіх залежить від підтримки суспільства. В УПА було 30—40 тисяч осіб, а за підтримку повстанського руху репресували понад мільйон. Саме така підтримка небайдужих дозволила УПА протистояти системі більше десяти років.

— Ви можете порівняти процес розсекречення архівів у нас і в Польщі?

— У Польщі всі архіви колишніх спецслужб передали в одну установу — Інститут народної пам'яті. Аналог його, як вважають, є і в Україні — це Інститут національної пам'яті. Але у нас там усього кілька десятків співробітників, а в польському інституті 3 тисячі працівників. Там інститут має представництва в усіх воєводствах, лише у Варшаві 12 будинків, величезні колишні військові склади переобладнали під архівосховища. Також цей заклад має відповідне фінансування. Як висновок із вищесказаного — поляки справді хочуть подолати тоталітарне минуле.

В Україні ж навіть за попередньої влади про такі масштаби не йшлося. Коли я прийшов на службу в архів СБУ, там працювало всього 30 осіб, я збільшив штат майже у два рази, і це вже було велике досягнення. Але там такий обсяг роботи, що цього замало. На допомогу від теперішнього керівництва держави ми навіть не сподіваємося, бо допомагати нікому.

Та це не значить, що ми нічого не повинні робити. Зараз, коли владу верхівку цікавить лише збагачення, нам, дослідникам, громадськості необхідно активізувати зусилля. І чимало тут вдається. Наприклад, вшанування жертв Голодомору відбувається за участю громадськості набагато ширіше, ніж те, що проводить влада, бо це потрібно не владі, а саме нам.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Минуть вибори і знову почнуться суперечки, як би краще працював український парламент на благо українського народу. Насправді функцію будь-якого органу слід розглядати з позиції його призначення. З партійною складовою парламенту все зрозуміло. Усі нардепи від партії мусять голосувати так, як вирішить партія. Коли радять лише партійці-нардепи, воля партії реалізується неповно і думка окремого партійця не має ваги. Тому є сенс заради гумору (всерйоз проти цього повстануть партійні бонзи світу) вдосконалити партійну складову ВР. Позаяк партійне голосування має сенс як однастайне голосування фракції, то функціонально достатньо одного голосувальника від партії, ціна голосу якого збільшена пропорційно одержаної підтримки на виборах. Вся партія, включно з її апаратом, правлінням, допоміжними інститутами, первинними осередками і простими членами працює над предметом ухвалення рішення (голосування) в режимі

Парламент без понтів

електронної системи комунікації онлайн. Кожен партієць через Інтернет може послати свою пропозицію і варіант рішення як голосувати. Експертна комісія партії готує декілька варіантів рішень і пропозиції щодо вдосконалення предмету голосування. Партійна керівна верхівка, включно з керівниками обласних осередків, шляхом онлайн-голосування на сайті партії більшістю голосів ухвалює рішення. Далі депутат від партії натискає кнопку, тобто голосує за ухвалення всією партією рішення.

Важливо те, що позапартійні симпатичи теж можуть висловити власну пропозицію на сайті партії і їхні цінні пропозиції враховуються. Все це прозоро і доступно для інтернеткористувачів. Така система суттєво скорочує число нардепів і гарантує повноту демократії. Прохідний бар'єр втрачає сенс і знімається. Якщо відкинути жарти, сучасний парламент стрімко втрачає сенс як парламент. Він перетворюється на місце імплементації вже готових, попе-

редньо погоджених рішень. Український парламент, із його голосуванням під помах руки диригента та кількома картками, навіщо демонструє ті процеси світового парламентаризму, які реалізуються до внесення в парламент і на загал не виносяться. Тому замість лаяти наших багатоверстатних голосувальників, можна лише поспівчувати дитячій наївності українського парламентаризму. Ми робимо відкрито те, що європейці старанно приховують, отже, наш парламентаризм не гірший, хіба що в нас зарубіжних лобістів забагато. Ми не сковані столітньою парламенською традицією і саме тому маємо шанс зробити широкий крок вперед — запровадити економний парламент із електронною системою ухвалення рішень, яка забезпечує небачений для світу демократизм. Вигоди очевидні — кількість нардепів скоротиться в рази. Утримання парламенту скоротиться на мільйони. Корупція буде поборена, навіть неможлива. Громадська активність

населення зростає, адже кожен партієць і громадянин зможе через Інтернет впливати на голосування за ті чи інші закони. Референдуми стануть зайвими. Суспільство стане всуціль інформаційним, тому стійким проти інформаційних впливів.

Досить копіювати старі демократії, яким перейти на пропоновану суперсучасну систему психологічно важко! Треба негайно запроваджувати цю систему організації парламенту. Рішення ухвалюватимуть особистим голосуванням офіційні партійні кнопки, але готуватиме ці рішення народ. Перенесемо демократичну дискусію з парламенту в народ, використовуючи сучасні досягнення інформаційних технологій! Народ стане не тільки носієм, а й реалізатором всієї повноти влади, а парламент стане звичайною машиною, яка цю волю реалізує майже безкоштовно. І реальне щастя буде всім уже сьогодні. Євроскептикам скажемо, що головне не форма парламентаризму, а реалізація всієї повноти демократії. Це справді було б гарно, якби не було фантазією, яка точно не сподобається сучасним вчителям демократії.

ВИБОРИ: ЩОДЕННИК СПОСТЕРЕЖЕНЬ

У пошуках єдності

Петро АНТОНЕНКО

Опозиція йде на вибори чотирма колонами, партійними списками: “Батьківщина” (за участю “Фронту Змін” і ще кількох менших партій), “Свобода”, “УДАР” і “Наша Україна” (разом з УНП і КУН). За прогнозами опозиція набирає за списками набагато більше голосів, аніж владна коаліція. Та й коаліції як такої уже фактично немає. Народна партія Литвина не балотується. Другий союзник регіоналів — Компартія, її результат буде значно мізернішим, ніж це “малюють” так звані “соціологічні дослідження”. І тут комуністам не допоможуть ні фальшиві “рейтинги”, ні величезна кількість примітивної агітації, за яку, напевно ж, заплатили олігархи, проти яких нібито так затято розпинаються комуністи.

Отже, опозиція перемагає, але... лише за списками партій. А за ними ж обираємо нині тільки половину парламенту, а це трохи більше “половини від половини” мандатів ВР. Щодо виборів по мажоритарних округах, то опозиції тут значно важче. Перша причина очевидна: виборчий закон, його трактування владою, шалений адміністративний тиск, мандати в округах вульгарно купує олігархія. Друга причина — відсутність єдності опозицій, що виразилося в паралельному висуванні від партій по кілька кандидатів на округ. Найбільша сила — Об’єднана опозиція “Батьківщина”, спільно її узгоджено зі “Свободою”, висунула кандидатів майже по всіх округах. Але це саме зробила партія “УДАР”. А ще по кількох десятках округів висунула кандидатів і “Наша Україна”, отже, тут буде аж по три опозиційні кандидати. Зрозуміло, що така ситуація збільшує шанси кандидатів від влади.

Керівництво “Батьківщини”, “УДАРУ” постійно наголошувало про необхідність узгодити єдиних кандидатів по округах, зятьяні переговори про це тривали не один місяць. І ось днями відбулися позачергові з’їзди обох партій, на яких вони зняли своїх кандидатів по узгоджених округах. Але зовсім мало. Партія “УДАР” зняла 26 кандидатів у округах на користь “Батьківщини”, і ще 6 — на користь самовисуванців, які йшли за підтримки тієї ж опозиції. У відповідь партія “Батьківщина” зняла з перегонів 27 кандидатів по округах. Але ж не узгодженими, з дублюванням двох кандидатів від обох партій, залишилися ще понад півтори сотні округів. Сподіватимемося, що дослухаються до заяви партії “УДАР”, у якій зазначено, що партія виходить “з принципу політичної конкуренції і закликає виборців підтримати демократичну силу, чия позиція їм ближча”.

Більш рішучий крок на користь об’єднання опозиційних сил зробила партія Українська платформа “Собор”, адже за всіма прогнозами вона не подолає 5-відсотковий бар’єр, тому вирішила зійти з перегонів, щоб її виборці віддали свої голоси за інші опозиційні сили. Партія закликала голосувати за “Батьківщину”, “Свободу”, “УДАР”.

У Зверненні цієї політичної сили до виборців зазначено: “У цій ситуації всі відповідальні громадяни повинні докласти максимум зусиль, аби вберегти українську державу й український народ. Перед кожним громадянином нині стоїть два завдання: жодного голосу владі та її комуно-олігархічному охвістю, що висмоктує соки з України; максимальна мобілізація й однотайна підтримка тих політичних сил, які з найбільшою ймовірністю опонуватимуть владі та стануть їй противагою”. Також партія закликала інші демократичні сили, що не мають шансів потрапити в парламент, відмовитися від перегонів. Але чи хтось дослухається? Адже серед решти партій, що залишаються у бюлетені (окрім влади і опозиції), переважають віртуальні, технічні партійки.

У понеділок ЦВК зняла з виборів і партію “Собор”, і кандидатів-мажоритарників, відкликаних партіями. Формально термін зняття в виборів партій і кандидатів спливає. Але реально ті, хто справді бажав би єдності демократичних, державницьких сил, ще можуть закликати своїх виборців віддати голоси за інших кандидатів і партій.

— *Пані Ліліє, нині багато розмов про стабільність, але якраз в освіті її бракує: довго готувалися до 12-річки — повернулися до 11 класів, оголосили пріоритетними при вступі до ВНЗ результати зовнішнього випускників — знову почали враховувати низку інших чинників. Чи на користь це справі?*

— Сфера освіти — це досить значна кількість людей, сьогодні у ній працюють і навчаються близько десяти мільйонів осіб. Від того, чи пріоритетною для влади є ця сфера, значною мірою залежить розвиток країни.

На жаль, сьогодні освіта на узбіччі владних інтересів, і це виражено і в ставленні влади до педагогічних працівників, і в тому, які реформи проводить нинішнє галузеве Міністерство. Характерними рисами цих реформ стало задоволення бізнес-інтересів вищих чиновників через різноманітні централізовані програми та економія на освіті на місцевому рівні через закриття навчальних закладів. За даними Держкомстату за останні два роки закрито 700 навчальних закладів! У той же час міністр втілює власні ідеологічні переконання у зміст освіти, дозволяючи собі переписувати підручники з історії, вилучати певні історичні факти, спонукати перехід шкіл з української на російську мову навчання.

Очевидно, для цієї влади освіта не пріоритет, навпаки, вона зацікавлена у її занепаді, бо неосвіченим суспільством набагато легше керувати. Дуже шкодить освіті, що немає наступності в освітній політиці під час зміни влади в державі. Галузь перебуває майже в постійному стресі. Кожна влада втілює свої реформи, дуже часто не узгоджені з суспільством. Ми йшли до 12-річної школи, і раптом зусилля дев’яти років роботи згорнули і з метою економії повернулися до 11-річки. Вищу освіту постійно лихоманить: щороку змінюються умови прийому, впроваджуються нові чинники, які зараховуються під час вступу поряд із результатами ЗНО.

Не сприяє освіті прагнення централізації управління нею, прямого впливу на ректорів через ручний розподіл кількості місць державного замовлення залежно від рівня лояльності до Міністерства чи конкретного міністра. Усе це не характерне для демократичного вільного суспільства.

Тому для нас надзвичайно важливо запропонувати реальні кроки, які зрушать ситуацію щодо піднесення якості освіти і розширення доступу до неї.

— *Якість освіти — справа настільки важлива, настільки й складна. Як можна швидко вплинути на цей процес?*

— Якість освіти відображається на якості життя, адже рівень освіченості пов’язаний

Лілія ГРИНЕВИЧ: «Неосвіченим суспільством легше керувати»

На Кіровоградщині побувала радник із питань освіти голови ради об’єднаної опозиції “Батьківщина”, кандидат педагогічних наук Лілія ГРИНЕВИЧ.

із готовністю суспільства до інновацій, а відповідно й зі зростанням економіки. Про це свідчать всі міжнародні дослідження. Сьогодні система освіти орієнтована на передачу великої кількості знань. Дуже часто ці знання не використовуються і швидко забуваються. Але справді якісна освіта та, яка розвиває людину і дає їй можливість вчитися впродовж життя, реалізувати свої здібності, допомагає бути конкурентним на ринку праці, а також дозволяє стати повноцінним громадянином своєї країни, усвідомлюючи власну національну ідентичність та маючи повагу до гідності інших людей. Тож завдання якісної освіти багатоплановіше, ніж просто набір певних знань і вмінь, що сьогодні декларує галузеве Міністерство.

Якраз на втілення цих завдань спрямовані законопроекти щодо питань освіти серед вісімдесяти, які запропонувала опозиція. Ми підготували законопроекти “Про основи законодавства у сфері освіти”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну політику”, а також “Про перше робоче місце”.

— *Що принципово нове у цих законопроектах?*

— Запровадження зовнішньої системи оцінки якості освіти, а також відповідальності за надання неякісної освіти може захистити споживача цих послуг. Ми пропонуємо створити прецедент розгляду питання про відповідальність за надання неякісної освіти.

Важливе розуміння того, що ключова постать в освітньому процесі — педагогічний

працівник. Без зміни у його підготовці, підвищенні кваліфікації і соціального статусу, реальні зміни в освіті здійснити неможливо, скільки б ми не купували комп’ютерів, шкільних автобусів чи нових парт. За всі роки, відколи діє закон України “Про освіту”, не виконувалася повністю 57 стаття в частині оплати праці педагогічних працівників. Мало того, влада вилучила звідти формулювання про те, що середній посадовий оклад педагогів має бути не меншим, ніж середня заробітна плата працівників промисловості. Ми вважаємо, що треба повернути це формулювання і забезпечити таку оплату педагогічних працівників. Окрім того законопроект пропонує певні новації щодо підвищення кваліфікації та встановлення кваліфікаційних категорій вчителям.

Серед принципово важливих речей — положення про реальне державно-громадське управління освітою. Громада повинна мати вплив на те, що відбувається в освіті. Отож посиленна відповідальність і роль піклувальних і наглядових рад навчальних закладів. Основні регуляторні функції, які сьогодні має Міністерство з питань освіти науки, молоді і спорту, а саме — ліцензування, акредитація, присвоєння вчених звань ми пропонуємо передати незалежному колегіальному органу — національній комісії з регулювання у сфері освіти і науки. Цей орган має затверджуватися Верховною Радою і підпорядковуватися Президенту України. Ми виписали чітку процедуру ротації членів цього органу, щоб це були незалежні фахів-

ці, люди авторитетні у своїй справі.

Ще одна важлива ознака законопроекту — зміна економічного механізму функціонування освіти. Запровадження фінансування здобуття освіти кожною окремою дитиною, а не окремих навчальних закладів. Тобто, втілення принципу — гроші за людиною.

— *Чи не здається Вам, що наша освіта сьогодні занадто бюрократизована? Викладачеві ВНЗ доводиться заповнювати безліч паперів, які не приносять жодної користі ні йому, ні студентам.*

— Один із центральних напрямків наших законопроектів — надання фінансової, кадрової та академічної автономії навчальним закладам, звільнення їх від цієї неймовірної вертикалі, яка спонукає до бюрократичного засилля. Сьогодні наш викладач має найбільше горлове (кількість лекцій і семінарських занять) навантаження в Європі. Це означає, що у нього практично не залишається часу на наукову діяльність. А викладач вищого навчального закладу, як правило, має займатися науковими дослідженнями. До речі, це одна з найважливіших причин, чому наші університети не потрапляють до міжнародних рейтингів. Адже один із їхніх провідних критеріїв — індекс цитування працівників університету, тобто посилення на результати таких досліджень у провідних міжнародних наукових журналах.

Автономія вищих навчальних закладів — це базова цінність у цивілізованому світі і ми пропонуємо реальні механізми її запровадження у нашої країни.

— *На жаль, поряд зі справжніми науковцями — ерудитами, інтелектуалами все частіше трапляються просто примітивні власники відповідного диплома про вчене звання. Як загальмувати цей процес?*

— Саме тому необхідно змінити процес присвоєння вчених звань і покласти відповідальність на спеціалізовані вчені ради окремих університетів. Саме вони, а не департамент Міністерства, мають відповідати за кожну окрему людину, якій вони присвоюють наукове звання. Національна комісія з регулювання у сфері освіти і науки регламентуватиме порядок створення таких рад, а також розбиратиме суперечливі ситуації, які можуть виникнути в їхній роботі.

Хочу підкреслити, що неможливо поліпшити одну сферу життя суспільства, ту ж освіту, якщо не зміняться пріоритети влади. Лише зміна підходів до наповнення і розподілу державного бюджету, врахування при цьому справжньої ролі і місця освіти, можуть створити умови для реальних змін на краще.

Спілкувалася
Світлана ОРЕЛ

Василь ГЕЙ, письменник, заступник голови Волинської крайової організації Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Узаконене відступництво

На пограсованому всілякими зайдами українському полі доволі густо сходить бур’ян відступництва, покруцтва, яничарства. А ходити згинці, не випрямляючи зігнутого в рабстві хребта, ба навіть кланяючись заздрому сусідові, взяла за моду, на жаль, деякі наші державні очільники. Як не згадати нині, після махлярського ухвалення в парламенті закону “Про засади державної мовної політики”, ситуацію з недалекого минулого, коли під скляним куполом Верховної Ради спікерував Іван Плющ. Колишній компартійний діяч заперечливо відреагував на пропозицію внести до закону про вибори народних депутатів пункт про обов’язкове володіння ними державною мовою. Своє заперечення, пам’ятається, спікер мотивував тим, що до такого рівня мовної суверенності ми, мовляв, ще не досерили. Ось так.

Можновладці малоросійської ментальності як вогню бояться слова “українізація”. Підписавши в кінці 1989 року “Закон УРСР про мови в українській РСР”, Голова Президії Верховної Ради Валентина Шевченко невдовзі у Львові заявила: “Українізації в Україні не буде”. Згодом цей “девіз” меншовартості взяли на озброєння у своїй діяльності й інші державні мужі. Подвійні стандарти, подвійна мораль, лукавство й самоприниження стали мовою нормою в українській політиці. 1997 року Президент Леонід Кучма ствердив своїм підписом розпорядження про проведення акції “Передаймо нащадкам наш скарб — рідну мову” й одразу ж після цього він надсилав офіційне вітання з нагоди появи ще однієї російськомовної газети в Україні. І це при тому, що іншомовних ЗМІ в нашій країні надзвичайно багато.

Нині можна з упевненістю ска-

Від мовної суверенності — до потворності

Чи не такий ганебний шлях «торує» Україна у статусі незалежної держави?

зати, що до антиконституційного закону “Про засади державної мовної політики” призвело повсюдне невиконання попереднього мовного закону, більшість статей якого стверджували українодержавність у різних сферах суспільного життя. Це й мала бути та українізація, що її так дехто з наших очільників боїться. А так набрав обертів маховик русифікації. Дійшло до того, що на так званому Першому національному та й інших наших телеканалах переважає нерідна мова. Чимало передач якщо не російськомовні, то двомовні, витворюючи навіщо мішанку і каламуть, оздоблені такими “перлами”, як “залишається у керма”, “не мають опору”, “накал боротьби” і т. ін. Ще десять років тому начальник головного управління преси та інформації Київської держадміністрації В. Кузьменко в інтерв’ю журналові “Вітчизна” (№ 3—4, 2002) сказав: “...Українська держава втратила, по суті, контроль за зміною форм власності у вітчизняній інформаційній сфері. В ній сьогодні впевнено домінує великий приватний капітал... з кримінальними домішками... Російські бізнес-структури, скажімо, наполегливо скуповують акції українських телекомпаній...” Ось чому вельми часто порушується право громадян України на отримання інформації рідною мовою. Схоже, таке порушення абсолютно байдуже авторам і затверджувачам сумнозвісного “кидаловського” закону. То що і кого він захищає, цей закон, підписаний Президентом у супереч протестам громадськості країни? Якщо він має захищати громадян російської національності, котрих в Україні, згідно з переписом, трохи більше 17 %, то чому вже фактично пів-України оголошено буцімто двомовною, а насправді одномовно-російськомовною? Відповідь очевидна: цей закон ухвалений на догоду тим державцям, котрі чи то не спроможні вивчити українську мову, чи просто її ігнорують, а також він утверджує в нинішньому малоросійському статусі тих наших “русскаяязычных”, які через певні обставини змушені були відмовитися від рідної мови. Таке явище, звісно, не є нормальним. Видатний українець-меценат Петро Яцик, ініціатор проведення Міжнародного конкурсу з української мови, так висловився з приводу мовного відступництва українців: “Це не звучить природно, іззовні це звучить, якби пси нявкали”. Якщо уявити, що пси нявкають, а коти гавкають, то це не що інше, як потворність. І така потворність, відмова значної

частини українців від рідної мови, хоч як це дивно й неприродно, узаконюється і стабілізується. Тепер тим, що воліли б скинути з себе не на них шиту мовну одержину і стати самими собою, такої можливості немає. А в якому становищі опинилися керівники крайових і місцевих органів влади в українськомовній частині держави? Вони ж не можуть сказати, що не люблять рідної мови, водночас і “лінії партії” змушені підтримувати, тієї партії, від імені якої і кинутий “в народ”, на суспільний розбрат мовний закон. Хіба не дивна, не потворна така роздвоєність? Уже перші дні “дії” цього закону виявили його фактичну запрограмованість на своєрідне “вавилонське стовпотворіння”, на розколі й сколи в державному тілі України. А це явна загроза її незалежності.

Владна стіна байдужості

Не з доброго дива здійснено такий відверто нахабний наступ не просто на мову, а на наші душі. Адже упродовж тривалого часу ніхто, здається, і не думав дотримуватися ні 10 статті Конституції України, ні чинного мовного законодавства. Волинська крайова організація Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка неодноразово зверталася з приводу дотримання в області Закону про мови до чільних представників влади, та замість ділового реагування отримувала бюрократичні відписки, а було б й так, що ті, до кого зверталися, відгороджувалися мовчанням, а значить явною байдужістю до проблеми. 24 липня 2003 року в газеті “Волинь” було надруковано відкритого листа тодішньому голові облдержадміністрації А. Французу та луцькому міському голові А. Кривицькому “Рідному місту — українське обличчя” за підписом 16-ти керівників обласних громадських організацій і партій. У листі висловлювалася стурбованість непривабливою мовною ситуацією в області та Луцьку, нав’язуванням мешканцям краю сурогатів так званої масової культури. Та ділового реагування, а тим більше якогось владного впливу на ситуацію не було. 29 вересня 2006 року Спілка письменників та “Просвіта” Волині надіслали луцькому міському голові Б. Шибі статтю, опубліковану в тій же обласній газеті “Волинь”, про кричущі порушення чинного мовного законодавства у сфері реклами та інформації Луцька. Невдовзі ця тема була висвітлена у всеукраїнській газеті “Слово Просвіти”. У відповідь — відписка аж на... чоти-

ри рядки з повідомленням про те, що для вирішення цієї проблеми міська рада створить спеціальну комісію. Обговорити проблему комісія, звичайно, може, але не більше. А от для того, аби попередити чи покарати порушників Закону, потрібно все-таки “владу употребити”. А як ту владу застосувати, коли порушники грошовиті ділові люди?

Напередодні 20-річчя Закону про мови, 7 грудня 2009 року, — письмове звернення, підписане 21 просвітянином (письменники, митці, науковці) до трьох волинських очільників — голови облдержадміністрації М. Я. Романюка, голови облради А. П. Грицюка та луцького міського голови Б. П. Шиби. У зверненні на семи сторінках машинопису не лише наводилися конкретні факти, м’яко кажучи, неповаги до рідної мови і законодавства, а й внесені конкретні пропозиції щодо реального впливу на ситуацію. Схоже, це звернення застало шановних голів зненацька і воно було приречене, вочевидь, на “нуль уваги”, оскільки чотири місяці на нього ніхто не реагував. І лише після відповідного листа прокуророві області “Просвіта” отримала відповіді, і йшлося в них про те, які ухвалюються в області програми щодо розвитку української мови, та жодної неграмотної вивіски в місті не знайли, не кажучи вже про ті, які виконані з порушенням Закону.

Ще одну спробу зачепити у владних душах струну небайдужості до цієї не лише мовної, а загальнодержавної, націєтворчої проблеми зроблено 18 липня 2011 року. Листа з конкретними фактами мовного безладдя в нашому краї надіслано голові облдержадміністрації Б. П. Климчуку. Але з Київського майдану листа переадресовано на вулицю Богдана Хмельницького, луцькому міському голові. Звідти — черговий витвір бюрократичного мистецтва. Попри те, що заступник новообраного міського голови М. Я. Романюка — С. Є. Кравчук на засіданні ради волинської “Просвіти” обіцяв взяти це питання під особисту увагу.

Наше місто і далі “заростає мовним бур’яном”, як писала 28 липня 2009 року газета “Волинь”. Таке враження, що оті “Жасміни”, “Волиньтабаки”, “Залогова каса”, “Типографія” — не лише вияв неграмотності деяких керівників і торговельників, а спосіб приниження нас, українців, на нашій рідній землі, у рідному місті. Та й ми з вами, дорогі волиняни, мабуть, занадто неприродно байдужі до нестравної мовної мішанки, якою нас годують і

вдома, через телевізію, і на вулицях міст.

Мова і нація — незнищенні

“Марно ради пита Вся засмучена Україна свята, Перемучена. За-недбали сини Рідну мовоньку, Не туди-бо вони Гнуть головоньку, На пожитки густі Позіхаючи, Та кишені товсті Напихаючи”.

Це Павло Грабовський, рік 94-й позаминулого, XIX століття. А як по-сучасному звучать ці рядки поета-борця за крашу долю народу! За-недбали мовоньку “сини”, та не за-недбав народ. Тож доречно нагадати всім нам, а найперше верховним лукавцям-україноненависникам, що по-хижацькому зазіхають на Господній дар нашої мови, сміливий виступ на захист рідного слова видатного українського поета Андрія Малишка, який 1965 року, на похороні побратима Володимира Сосяри, заявив: “Хай невігласи не ждуть зникнення української мови і української нації. Вони незнищенні”. В основі цього палкого переко-нання, цієї віри — подиву гідна стійкість нашого народу проти жорстких і жорстоких спроб його асиміляції з боку зайд-завойовників. Незважаючи на більш як трьохстолітнє підневільля, він зумів зберегти свою національну ідентичність, вистояти в нелегкій, жертвої боротьбі за право мати своє слово і вільне, гідне життя. Та боротьба за Україну триває і сьогодні. Ну хіба це не абсурдна, не потворна реальність, коли на двадцять другого році Незалежності мусимо захищати себе від тих, яких нібито демократично обрали як елітарних представників для творення законодавчих основ держави? Наукова, творча еліта країни сказала рішуче “ні!” шахрайським маніпуляціям доккола державної мови, а владний бульдозер українофобів не зупиняється, продовжує хід, аби понівечити українську душу. Тож віру свою в незнищенність мови і нації маємо наснажувати, підтримувати, перше, постійним спротивом антиконституційній, антизаконній, щораз нахабнішій русифікації з боку пожирівачів національного інформаційного простору, а по-друге, — самим берегти свою мову від суржикізації та вульгаризації. Противагою антинародному законові, “проштовхнутому” на привселюддя маніпулятивним чином, у кожного з нас, українців, у наших серцях і душах є закон вірності рідному слову. Його не вдалося знищити ні царським сатрапам, ні вождям советської епохи. Не вдасться цього зробити і валуєвчикам нашого часу.

Богдан ДІДИЧ, с. Яринівка Березнівського району, Рівненщина

Шановна редакціє “Слова Просвіти”! Прочитав багато матеріалів про Всеукраїнський форум “На захист української мови і державності”, надрукованих у нашій улюбленій газеті. З усіх найбільше сподобалися виступи Володимира Василенка та Патріарха УПЦ КП Філарета. В інших — констатація фактів, загальні фрази, цитати відомих і не дуже людей.

Ми знову не встигли, потяг пішов, і потрібні надзусилля, щоб його зупинити.

Хочу запитати шановних академіків, професорів, письменників, народних депутатів: “Хто є носієм української мови?” Відповідь незаперечна: “Українець”. Тоді наше

Захищати носія мови!

перше завдання — захищати українця, носія української мови, носія державності. Захищати так, як це роблять “воріженьки наші”. Згадаймо даїшника Швеця: не встигли за образу української мови зняти з нього погони, як “п’ята колона” підняла галас навколо законності його звільнення. Його швидко влаштували на роботу, давши можливість безбідно жити і ганьбити мову своїх і наших батьків — шведів, кравців, українців.

Чи відчув на собі такий захист бодай один українець? Не пригадую. Чи поцікавився Ющенко, що сталося сьогодні з тими людьми, які організовували й забезпечували Майдан 2004-го? Ще за “чисторукого” президента і “нашої” пома-

ранчевої команди почалися призначення на посади навіть не таких самих, а тих самих, кого Майдан змусив пройти коридорами ганьби. Хто шукатиме прикладів, приїждіть на Рівненщину. Результат — суцільні звільнення, репресії, підстави, кримінальні справи, зруйновані долі... Хтось заступився? Ні!

Тим часом формується чіткий орієнтир для нашої молоді: Донець, Єнакієво, Макєєвка... Вони — кузня кадрів. Вони правлять бал. Їх забезпечують посадами, зарплатами, квартирами. Вони скрізь: сепаратистськими кроками іде розповсюдження “донецького” духу, менталітету, криміналітету. Вони “своїх” не кидають. А ми?

У нашій деморалізованій країні

від часів гетьманства до першого президента Кравчука та, волею долі, президентів Ющенка та Януковича панує зрада. Першого й останнього можна назвати задниками наполовину — бо майже не крилися зі своїми ганебними планами і навіть перед Конституцією та Острозьким Євангелієм не ховали свого антиукраїнського нутра. На їхньому тлі зрада Ющенка “особливо тяжка”. Порушено обіцянки, дані у Форосі, не тримаємо слово перед Європою, Америкою, світовою спільнотою. Зраджено Майдан — від Сходу до Заходу, зраджено нас із вами. І ми це допустили.

Дуже скоро почнемо втрачати землю, вже на часі її продаж. Що

зроблено, щоб її ефективним власником став українець? Якщо знову все спускати на гальмах, то з середини 2013 року почнеться масове скуповування земель іноземними фірмами та громадянами. Варто ініціювати референдум “На захист української землі та державності”.

Тож допоки наші генерали не знатимуть своїх солдатів в обличчя, відгороджуватимуться від їхніх потреб і проблем парламентською чи китайською стіною, нічого не вийде. Вимремо, як мухи, і не буде кому розмовляти українською мовою, навіть якщо наша мова попри нашу бездіяльність і виживе.

Отож, уболюючи за мову, піклуймося і захищаймо насамперед її носія. Захищаючи державу, думаймо про кожного громадянина, який у цій державі живе.

“Проросійське лобі у нашій Верховній Раді існує. Воно ще й дбає про те, щоб в Україні панувала не українська, а російська книжка”.

Іван ДРАЧ: «Мій пріоритет — результативна робота»

Іван Драч — і цим усе сказано. Великий Поет, який умістив у себе кіносценариста, драматурга, перекладача. Герой України, лауреат Шевченківської премії, він ніколи не спочивав на лаврах. Всюдисущий і доброзичливий, антипод байдужості, його рука завжди на пульсі часу. Втім, чи не точніше буде сказати, що його серце є тонометром часу... 17 жовтня Івану Федоровичу виповнилося 76 років. Редакція приєднується до привітань свого улюбленого Поета і Автора. З роси й води!

— Іване Федоровичу, літа і досвід змушують фільтрувати поточні справи. На які пріоритети Ви нині вийшли? Що категорично відсіваєте? На чому зосереджені?

— Нічого не відсіюю, я просто живу так, як живеться. Ось, наприклад, вів вечір свого друга Леоніда Череватенка у Києво-Могилянській академії. Отже, треба було прочитати його книжку “Закляте залізо”. Могутня глибинна книжка. Я Череватенка знаю і як археолога, і як кінематографіста. За фільм про Ольжича він разом із режисером дістав Шевченківську премію.

Інші нюанси. Готую книжку до сторіччя Андрія Малишка. Весною цього року був у видавництві “Коло” (м. Дрогобич) і вмовив їх, що треба видати книжку. Мій приятель Євген Пшеничний підібрав вірші, а я пишу передмову про Андрія Малишка, якого знав і любив. А ще перед цим закінчив передмову до видання Віталія Абліцова про Олеся Гончара і Юрія Шевельова-Шереха. У “Фоліо” побачила світ книжка “Сивим конем”. Зараз там готую другу збірку своїх поезій. Десятитомник має з’явитися у цьому ж видавництві. Слава Богу, що робота є, і що люди від мене її чекають.

— Нині надто складно пробиватися молодим письменникам (поетам узагалі нема куди пробиватися, бо поезію майже не друкують). А Ви, корифей, увінчаний відзнаками і нагородами, перед якими стінами іноді опиняється, коли ні авторитет, ні пошана суспільства не спрацюють?

— Три роки тому загинув мій син. І як я не намагаюся розібратися (хто? за що? коли? як? де?), досі не можу цього зробити. Хоч мені обіцяли і Ющенко, і Тимошенко, і теперішній Президент. Стоїть ця страшна стіна, яка складається з прокуратури, міліції, медицини тощо, тобто на перепоні жорстока система влади. Цю державу інакше як бандитською назвати не можу, бо так воно є. Але це наша держава. Мусимо все робити, щоб вона стала людською і порядною.

— Лунали закиди, що є безкомпромісний шлях Василя Стуса і є компромісний шлях Івана Драча. Дехто досі не може пробачити Вашого покайного листа 1966 року. Як Ви це прокоментуєте?

— Я завжди намагався, коли виникала та чи інша ситуація, прихилитися до можливості щось робити. Якби я був безкомпромісний, то був би там, де Василь Стус, Іван Світличний, Алла Гор-

ська або інші мої близькі знайомі і друзі. А хто б зробив фільми “Криниця для спраглих”, “Камінний хрест”, “Пропала грамота”?

Їх постійно демонструють, до них тягнуться. Уже не кажу про свої вірші, поеми, п’єси, статті. Це неперервна робота, я завжди намагався відшукувати те, що мене найбільше приваблювало. Ніколи не збирався бути героєм чи дисидентом, це лежить трошки збоку, поза межами мого існування. Та коли виникла нова ситуація, ніхто не зробив Музей шістдесятників. Я очолив наглядову раду і через свого доброго приятеля Леоніда Новохатка, який працює заступником голови Київської адміністрації Олександра Попова, ми дали життя цьому музею. Ніхто його протягом 18 років не підняв, усі товкли лобами, кричали один одному, роздирали груди, а пуття не було. Це та конкретика, яку треба втілювати. Результативна робота для мене — це все.

— Чи є в суспільстві цікавість до поезії?

— Цікавість до поезії і взагалі до культури дедалі нижча. Проілюструю на прикладі вже згаданого вечора Леоніда Череватенка. Разом із моїм другом Петром Перебийносом ми багато говорили про сучасну поезію і шукали в ній місце Леоніда Череватенка. Обурювалися, що на цей вечір прийшло десь до сорока осіб. Це в Києво-Могилянській академії! Я думав, що там буде тлум, народу — море, молодь прийде, будуть вигукі обурення і схвалення, все як годиться для студентської аудиторії. Не справдилось. Я запитав, чи є в академії якась філологія, учителі, чи є кафедра української чи німецької мови, бо Леонід Череватенко багато перекладає з німецької, від Гете до Бертольда Брехта. Я дуже сподівався на активність. А прийшли лише письменники зі Спільки та друзі Леоніда.

— Я був у Польщі на прем’єрі вистави у театрі. І раптом хтось випадково побачив кінорежисера Єжи Гофмана, який тихенько десь зачіпався. У перерві весь зал встав і заплудував йому. Отже, Польща має пістет перед своїми світочами. А наша молодь інертна й нешаноблива.

— Такою її виховують, і в тій же Могилянці. Що, там виховують українських патріотів? Що, там приходять на зустрічі викладачі, коли приїздить знаний історик, художник чи письменник? Що, вони ведуть студентів і кажуть: “Дивіться, маємо щастя спілкуватися з цікавою особис-

тістю”. Вони ж цього не роблять. Там так звана воля: хочеш — іди, а не хочеш — не йди. Простіше десь за пивом базікати, а не вмикати свою голову, щоб трошки звивини покрутилися. От у чому біда. І справа не тільки в тому, що винна наша влада, бо байдуже урядовцям, президентові, чиновникам. Винні ми самі.

Ось був я в Оперному театрі на вечорі пам’яті співака Солов’яненка — 80 років виповнилося Анатолію Борисовичу. Він був моїм сусідом на Суворова. Виступили міністр культури, посол Італії. Це зрозуміло, нормально. Але потім... десь 20 номерів концерту в першій частині і 20 номерів у другій були переважно з італійських опер. То Солов’яненко був італійським співаком чи українським? Навіть у лихі сталінські часи Іван Козловський ніколи не цурався свого українського походження. Трагічної долі Борис Гмиря також був великим українським патріотом. А тут уже дехто захотів, щоб Солов’яненка, який золотим пам’ятником стоїть у Донецьку, подати так, щоб усі люди думали, що він якийсь неук. Хіба можна в сорока аріях з італійських опер дати досконалі голоси, навіть коли стараються наші найкращі співаки? Сміхота вийшла. Не було виконання такого рівня, щоб дійство сприймалося як високе мистецтво. Це дуже дивувало. Режисував концерт син Солов’яненка — Анатолій, диригував Микола Дядюра.

— Гадаю, сталося те, про що Ви сказали. Італійці, певно, пропонували цей захід і тому він був такий неукраїнський.

— Організатори вткнули, здається, дві арії Чайковського. Але ж можна було виконати дві арії з українських опер, чи щось із “Наталки-Полтавки”, або народні пісні, щоб показати, до якого ж народу цей чоловік, якого ви вшановуєте, причетний. Прикро. Думаю і сам Анатолій Солов’яненко на це все скривився, він, мабуть, трошки крутився на тому світі.

— Іване Федоровичу, як би Ви охарактеризували наше сьогодення?

— У нас же кроку не можна ступити без вигуку: “Скільки це коштує?” Все означено нещасною копійкою чи долларом. У композитора Мирослава Скорика є опера “Мойсей” за Іваном Франком, там є вражаюча сцена, де всі падають ниць перед золотим тельцем. Золотий тельць визначає наше буття, від верховного керманіча до двірнички. Про низи не будемо зайве бештати, бо йдеться про важке заробляння копійки для дитини, для власного життя.

У нас керують усім мільяртери, на протилежність Росії. Там кадебісти взяли владу у свої руки: одного мільярдера послали на Байкал, другого вигнали в Лондон, третього — в Іспанію, четвертого посадили, інші підкорилися на кшталт Абрамовича і стали працювати на цих кадебістів. В Україні все навпаки, мільяртери схопили владу в свої руки і починають силовиками і владною

структурою на чолі з Януковичем.

В Україні і без того рекордна кількість мільярдерів щороку вражає збільшується. Що ми можемо говорити про демократію в нашій країні, коли 80 % населення поза нормальними умовами життя. У нас багатюща верхівка, все решта — злидота нещасна. Біда нашої країни в тому, що нема середнього класу, на який могла б опиратися демократія. Там, де нема середнього класу, демократії не може бути в принципі. Такою є наша сучасна держава.

— Нашу можновладну верхівку прихопили в залізні обійми олігархи. Але є думка, що все в Україні робиться за сценарієм, написаним у московському Кремлі.

— Певною мірою це так. Проте українські мільяртери розуміють, що вони не будуть на перших ролях у Москві, вони втраплять в іншу систему і той же самий Путін їх скрутить. Як він це зробив зі своїми олігархами. То вони мусять добре думати, чи бити до червонокам’яної чи дбати про те, щоб тут була своя окрема держава.

— Чому владоможці не дослухаються до голосів наших світочів, інтелігенції, творчих людей? Ви ж член президентської гуманітарної ради, маєте можливість в обличчя сказати, порадити, проконсультувати...

— Багато радили. Літали до Криму, щоб поговорити щодо мовного закону. Роз’яснювали, думали, що наш гарант дослухається до нас. Не дослухався. Мабуть, як почесний голова Партії регіонів підкорився партійній дисципліні і забув, що він насамперед Президент України, що мусить думати про те, щоб не було складних мовних ситуацій. Нам бракує проблем? У нас релігійне різноманіття, то ще треба, щоб скрізь був мовний різнобій. Це не додає порядку і стабільності нашій державі. Не я єдиний умовляв, аргументували голова товариства “Просвіта” Павло Мовчан, гендиректор Національного музею Тараса Шевченка Дмитро Стус, екс-президент Леонід Кравчук, ректор Київського національного університету Леонід Губерський, ректор Львівської національної музичної академії Ігор Пилатюк, директор Інституту українознавства Петро Кононенко, директор Інституту літератури Микола Жулинський, директор Інституту української мови Павло Гриценко та письменниця Марія Влад. Але Янукович не почув. Проте говорити треба, бо зовсім мовчати — це фактично вмерти у труні рабства.

— Знову вирулю на гальмах? Чи казан суспільного гніву все-таки вибухне?

— Ніхто не скаже, чи вибухне казан. Думаю, що все-таки знайдуться люди, котрі, якщо не інтелектуально, то інтуїтивно, або в якийсь інший, містичний спосіб, піднімуть кришку над цим казаном, аби бодай якусь частину пари випустити. Вона згушається. Та зараз просто дивляться, як можна контролювати ситуацію,

що дадуть вибори. Згодом владна верхівка організовуватиме своє і наше з вами майбутнє.

Багато ще залежить не тільки від наших виборів, а й від того, чи зміниться на початку листопада влада у США. Обама практично віддав Україну Росії, та й всю східну Європу. Якщо Обама залишиться, це триватиме й далі. Якщо до влади у США прийде інша людина, значить, зміниться ставлення до Росії й України. Отже, вибори в Україні і в США багато чого визначатимуть у нашому з вами житті.

— В Україні знищено кінематограф. Виходить дедалі менше книжок. Ви особисто впроваджуєте ініціативи, щоб ставлення до видавничої справи стояло на рейках як у Росії, де заморожені податки і книжковий перетворили в стратегічний товар. Але наша державна система вперто на це не реагує.

— Йдеться про те, щоб була достатня кількість голосів у Верховній Раді, щоб проголосувати за певний закон. Коли такої кількості голосів немає, то ясно, українська книжка занепадатиме. А позаяк проросійське лобі у нашій Верховній Раді існує, то воно ще й дбає про те, щоб в Україні панувала не українська, а російська книжка, цього воно добивається тиском і голосуваннями.

— Вас часто можна побачити у філармонії, в Оперному театрі, на книжкових презентаціях, на виставках...

— Зазвичай я йду когось підтримати, засвідчити повагу. Ось був на виставі, яку влаштував мій друг Анатолій Іванович Мельник у Музеї українського національного мистецтва. Його вигнали з посади директора цього музею, а він відкрив там виставку. Я його підтримував і підтримуватиму, ходив захищати його до міністра культури разом із моїми друзями-художниками — Чебикіним, Чепеликом, Сидоренком, Федоруком.

Мені цікавий цей світ, я люблю малювати. Недавно був у Москві, водив свого внука у Третьяковську галерею. Я надзвичайно люблю Врубеля, знову спеціально пішов, щоб подивитися “Поверженого демона”, це велична картина, я знову був вражений.

Я живу на вулиці Горького, де вона переходить у Терещківську. Там грандіозні музеї — Східного і Західного мистецтва та Російського мистецтва (здається, він третій за запасами картин в Україні). За будь-якої нагоди веду туди внука, й сам ще раз тішуся, що це бачу.

— Отже, Вам не шкода часу на відвідування мистецьких подій, на друзів, які презентують свої здобутки, і не шкода часу на захист людей.

— Безперечно. Пригадаймо Льва Толстого: “Доброта голуба — не чеснота. Голуб не доброчесніший вовка. Чеснота починається тільки тоді, коли починається зусилля”.

Спілкувався і фотографував
Володимир КОСКІН

Епоха у прицілі Гончара, або Хто зупинить новітній лінгвоцид?

Георгій АНТИПОВИЧ,
журналіст,
м. Полтава

Дісталось й “алігаторам”

Отже, талант і пристосуванство. Свої рішення, “до пекучості” суттєві “проти” виголошує у книзі “Світ в оцінці Олесь Гончара: аксіосфера щоденникового дискурсу письменника” (Полтава, ПП Шевченко Р. В., 2012) професор, доктор філологічних наук, ректор Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка Микола Степаненко.

“Нагороди й посади цьому чоловікові партійна номенклатура давала не за покірність, послух, догідливість, пристосуванство, бездоганне виконання цеховських циркулярів, сексотство, не за війну з інакодумцями, не за орадянщення волелюбного і вкрай знекровленого українського народу, не за втихомирення національних пристрастей, які, незважаючи на всілякі владні перешкоди, вибухали то там, то там новими спалахами, а тому, що не могла чинити інакше. Цей неперевершений повістьяр, публіцист, критик, борець за мир вивищувався над нашим духовним горизонтом, отже, не можна було не помічати його людського творчого генія, не дослухатися до його по-франківському сильного, мов труба, слова, яке “мільйони звало із собою”, і “мільйони” радо йшли за ним”...

Отож, робить висновок автор, і визнання Олесь Терентійовича як письменника, як державного та громадського діяча цілком заслужене.

Про що ж нова книга полтавського дослідника життя і творчості Гончара? Якщо коротко, це фрагменти, лаконічні дефініції, вихоплені із сотень щоденникових записів письменника, які промовисто відтворюють знакові віхи української та світової історії, характеризують її творців: окремих особистостей, і народи загалом. Ці записи торкаються державних, громадських, церковних діячів, письменників, журналістів, художників, композиторів, артистів, скульпторів, науковців, космонавтів, спортсменів — людей знайомих письменникові і незнайомих. У щоденниках не лише прізвища, дати, події. Це і філософські, соціальні та часові поняття в художньому тлумаченні Олесь Терентійовича.

Ось як сказав він про життя — “зблиск зірниць: з темряви, що була, в темряву, що буде”. Містко, образно. Влучніше хто скаже? **Ідеали** — “як зорі: їх не досягти, але по них можна звіряти свій шлях”. **Весна** — “чудодійна пора... твориться таїнство життя”. **Людина** — “це розвиток. Шлях від наївності до мудрості”. **Історія** — “лише арена пристрастей, велика гра, для котрої байдуже, що буде ставкою: горіхи чи корони”.

Визначення Гончара часом гранично лаконічні, укладаються в два-три слова. **Інтелекція** — “нерв нації”. **Талант** — “найрозумніший розум”. **Іван Грозний** — “напівбожевільний деспот”. **Махно** — “український Мелехов”. **Петро І** — “вінценосний кат”.

Під пильне око і гостре перо письменника потрапила ціла га-

Чи може поєднувати в собі маститий художник слова талант і пристосуванство, догідливість і непокору владі? Олесеві Гончару докоряли: “Митець приймав від системи, яку ненавидів і з якою ворогував, найвищі нагороди”, “Він не тільки з примусу, а й із власної волі опинявся на комуністично-партійних вершинах”. Було це чи ні? Заперечити важко. Що було, те було. Водночас його вважали і вважають одним із найяскравіших українських прозаїків ХХ століття.

лерея державних діячів. **Леонід Брежнєв** — “шепелявий дворушник”, “почвара, монстр, ненависник національних культур”. **Індіра Ганді** — “одна з наймудріших жінок, що нині живуть на планеті”. **Володимир Ленін** — “батько червоного терору”, “головний стратег тотального пограбування України”, “порідка диявола”. Серед численних негативних метафор (“дніпропетровський держиморда”, “заплилий жиром мандарин”, “намісник всевладного неопотьомкіна” та ін.), якими Олесь Гончар нагородив партдіяча **Олексія Ватченка**, найвлучніше видається оце: “алігатор”. Тобто крокодил, істота обжерлива, агресивна, з тупим і злим виразом обличчя. Це він, упізнавши себе в образі Володьки Лободи з Гончарового роману “Собор”, став першим цькувачем письменника на зламі 60—70-х років минулого століття.

Розум і цвіт нації

Олесь Гончар чутиливо вслухався у ритми епохи, глибоко знав історію України, яскравими штрихами означував у щоденниках образи героїв національно-визвольної боротьби, а після падіння радянського Вавилону — творців новітньої Української Держави.

Степан Бандера у нього — “натура цільна, віддана Україні на віки”, **В’ячеслав Чорновіл** — “світла людина”, “розум і цвіт нації”, **Богдан Горинь** — “молодий лицар України”, “боєць за правду і права нації”, **Костянтин Морозов** — “ворог номер один для прибічників імперії, для нас — мужній сокіл України”, “був би добрий спікер у новому парламенті”.

У щоденниках письменника сумлінний його дослідник Микола Степаненко віднайшов більше 250-ти характеристик братів по літературному цеху — і вітчизняних, і зарубіжних. Комусь дісталось від нього кілька вбивчих слів, комусь щедра, розлога емоційна похвала. Для нас важливо, що автор ніколи не кривив душею. Писав і оцінював, як думав, як бачив людину. Він, звичайно, міг помилятися, його ставлення до тих чи тих осіб могло змінюватися, бо змінювався час, і люди робили свій вибір: хтось із мавців виходив на дорогу правди, а хтось втрапляв у сильце диявола. Зрештою, і сам Олесь Терентійович пережив певну еволюцію поглядів і переконань. Але в тому, що в діарійних записях він завжди щирий, — жодних сумнівів. Людина писала для себе. І не лише багатющу мозаїку літературних імен побачило допитливе око вченого Миколи Степаненка у щоденниках Олесь Гончара. Здається, ніхто і ніщо не випало з поля зору письменника. Важко утриматися, щоб не згадати ще бодай кількох постатей і дефініцій, настільки вони філігранно влучні.

Володимир Вернадський — “глянув на планету поглядом Бога, поглядом найбільшого Будівника”. **Максим Рильський** — “прапірна постать нашої культури”. **Запорозька Січ** — “наша степова Спарта”. ХХ століття — “привид кінцеєсвіття”. **Василь Мисик** — “достойний великомученик України”. **Ніна Матвієнко** — “срблястий англійський голос”. **Індійська філософія** — “вища математика людського духу”. **Іван Козловський** — “мар’янівський grandiozo”. **Юрій Гагарін** — “людина-сокіл”. **Всеволод Балицький** (голова ГПУ УРСР, нарком внутрішніх справ, один з організаторів масового терору в Україні у 20—30-х роках — “скажений вовк історії”.

А Пушкіна він просто не любив...

Епатажно видається оцінка Олесь Гончара такої званої у світовій літературі постаті, як **Олександр Пушкін**: “царський холоп, лакей”, “трагічна постать”, “автор речей книжних, поет пересічний”. Оцінка, яка може збурити багатьох. Однак спробуймо зрозуміти, чому могли з’явитися у щоденниках ці записи. Візьмемо до уваги те, як болісно сприймав Олесь Терентійович будь-які спотворення історії України, наклепи на її історичних діячів. Його бісило, коли хтось співав оди тиранам України. Але ж саме таку позицію зайняв російський поет у хрестоматійній поемі “Полтава”. Гетьман Іван Мазепа тут постає “злодеєм”, підступним ворогом царя Петра. Останнього ж бачимо гордим, в апофеозі слави, героєм полтавської битви. Тріумфатор великодушний: “В шатре своїм он угощає Своїх вождів, вождей чужих, И славных пленников ласкает...”. А сотні скараних на горло полонених запорожців, а знищено до останнього немовляти Батурин, а десятки сплюндрованих, спалених українських містечок і сіл до і після Полтавського бою?.. Що, Пушкін не знав цієї “ласки” царя Петра і його сатрапа Меншикова? Поет навіть не спробував осягнути мотивів історичного вибору Мазепа та його однодумців, які, ставши у спілку зі шведським королем Карлом XII, прагнули звільнити народ від московської тиранії.

Якщо згадати декабриста **Кіндрата Рилєєва**, автора поеми “Войнаровский”, і порівняти цю поему з пушкінською “Полтавою”, то Кіндрат Федорович постає куди зрілішим і демократичнішим у ставленні до національних рухів, і зокрема до України та її бунтівного гетьмана. Андрій Войнаровский так відгукується у поемі про свого сюзерена Івана Мазепу:

*Он приковал к себе сердца:
Мы в нём главу народа читали,
Мы обожали в нём отца,
Мы в нём отечество любили.*

Професор Микола Степаненко і Валентина Данилівна Гончар

І в день поховання гетьмана поет вустами свого ліричного героя гірко констатує: “О странник! Все предузнавали, Что мы с Мазепой погребали Свободу Родины своей”.

Отже, в оцінці Пушкіна з Гончаром не можна погодитися хіба в одному: російський поет таки був блискучим ліриком, а ще цікавим прозаїком і драматургом, хоч його “Каменный гость” вочевидь програв Лєсінному “Камінному господареві”.

Огидним українофобом і чорносотенцем назвав український класик **Віссаріона Бєлінського**, котрий з приводу розгрому Кирило-Мефодіївського братства писав: “Я питаю личную вражду к такого рода либералам... Своими дерзкими глупостями они раздражают правительство и вызывают меры крутые и губительные для литературы”.

Євгена Євтушенка Гончар також таврує: “На ненависті до України... просто закомплексований”. **Вікторів Некрасову**, російськомовному письменникові-дисидентів, він дорікає: “Той, що живучи серед нас, бачачи знущання над Яновським, Рильським, Сосюрою, так ні разу й не виступив на захист їх, на захист української мови”. А ось для **Олександра Фадєєва** Гончар знайшов тепле слово: “...привітний, добрий, веселий... Творчо був нам близький... бо дуже любив Шевченка”.

У ставленні ж до “великого пролетарського письменника” **Максима Горького** Олесь Терентійович нещадно безкомпромісний: “жорстокий був чоловік”, “той, котрий колись проголосив, що “человек — это звучит гордо”, а на схилі літ, у найтяжчі для народу роки не захотів бачити, як мільйони людей мруть від голоду, та ще й дезорієнтував легковірну західну інтелігенцію, запевняючи, що цього нема”, “лакузник перед залізним тираном”, “апологет єшовщини”. Страшна оцінка. Здається, що устами Гончара виносить тут свій присуд історія.

Із книги Миколи Степаненка читач дізнається про враження, яке залишили українському письменникові столиці і міста світу, а то й цілі країни, де він побував. Скажімо, **Австрія** — “країна музики”. Лише два слова, а в нашій уяві Віденський оперний, Вольфганг Амадей Моцарт, Йоганн Штраус, Франц Петер Шуберт, Франц-Йозеф Гайдн, Людвіг ван Бетховен.

Америка — “високоцивілізована чудова країна... Спотворена бандитизмом, злобою, насильством”.

Грузія — “змучена, страждуюча, але горда, нескорена”.

Канада — “країна щасливих людей”.

Росія — “країна, де поруйнований сам генотип нації”, “голодна, обдєрта, агресивна”, “натовпи оскажєнєлих атеїстів, мільйони нещасних старців... над ними сита, ненажерна мафія”, “це дочка України, але дочка загребуша, агресивна, з домїшкою дикї азїатчинї”, “їмперїя зла”.

Звичайно ж, з великим пієтетом пише Гончар про **Україну**. Українська нація — “повноцінна, духовно багата, нічим не гірша за інших європейців”, “нація ніжна, поетична і добра”, “безмежно талановита”, “люди вічних нещасть”, “інтелектуальні донори” (Заходу).

І як же обминути в цьому контексті рідну Гончареві і нам із вами Полтавщину?! **Полтавська земля** — “одна з найкрасивіших земель планети”. **Полтава** — “столиця Лівобережжя”, “рідне місто батька української літератури Котляревського, а пізніше дала Україні Симона Петлюру”, “затероризована, духовно сплюндрована”. В останніх словах — очевидний, прозорий докір сучасникам, землякам.

Якщо не хочеш бути манкуртом

Мова. До неї часто звертається Олесь Гончар.

“Живий організм, який може бути здоровим, чи, навпаки, хворим або навіть мертвим, хоча нація ще продовжує існувати”, “це як судьба... вона — і найвища вірність”, “джерело творчої духовності, це той запас генетичної сили і краси, що його народ передає тобі, своєму синові, щоб ти був, щоб не став німим, безголосим”, “для літератури того чи іншого народу... — це повітря: зникне повітря — і література задихнеться”, “основний генофонд нашої культури, і все залежатиме від того, чи зуміємо зберегти її в усьому історичному багатстві”, “духовний код нації”.

Усе своє життя письменник стояв живим куленепробивним щитом в обороні духовного коду нації — української мови. Сьогодні її закляті вороги зробили спробу розправитися з нею, відсунути на маргінеси світової культури. Мимоволі спливають у пам’яті слова одного журналіста: “Україна пішла на самознищення”. Апокаліптичне пророцтво. Хочеться крикнути: “Хто зупинить новітній лінгвоцид? І чи не буде він незворотним?”.

Сьогодні ці запитання без відповідей. Хай же потужне слово Олесь Гончара й аналізована книга Миколи Степаненка послужать зброєю всім, хто захищає мову й Україну.

● РІК АНАТОЛІЯ ПОГРІБНОГО

У день п'ятих роковин відходу у кращі світи видатного українського вченого-мовознавця, професора, публіциста, громадсько-політичного й державного діяча, заступника голови ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка Анатолія Погрібно-го луганські просвітяни зібралися у приміщенні Українсько-канадського центру “Відродження”, щоб ушанувати великого Українця, який неодноразово відвідував Луганщину, де живе його рідна сестра. Вечір пам'яті вів голова Луганського обласного Правління “Просвіти” Володимир Семистяга. До речі 2012 рік Центральне та Луганське обласне Правління “Просвіти” оголосило Роком Анатолія Погрібно-го.

У залі численні портрети Анатолія Григоровича. Виставку його книжок, добре відомих свідомим

українцям Луганщини: “Якби ми вчилися так, як треба, Або розмови про наболіле”, “Поклик дужого чину”, “Якщо ми є, то де?” та ін. влаштувала багаторічний бібліотекар центру “Відродження”, член Правління обласної “Просвіти” Валентина Бонарь. Серед книг — збірник наукових розвідок, статей і спогадів про непересічного співвітчизника, виданий торік ВЦ “Просвіта”, — “Життя і чин Анатолія Погрібно-го”.

Із доповідями виступили голова Луганської “Просвіти” Володимир Семистяга, відповідальний секретар, педагог Дора Тимошевська та відомий літературознавець і краєзнавець, член НСПУ Олекса Неживий. Зокрема Володимир Федорович розповів про найважливіші сторінки життєпису Анатолія Погрібно-го, його становлення як патріотичного науковця й журналіста, який ще за радянських часів намагався сіяти зерно української правди,

гостеві навіть не вистачило книг, щоб подарувати всім охочим луганцям.

Серед присутніх у залі було багато студентів (майбутніх журналістів) базового просвітянського Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дора Тимошевська звернула увагу на педагогічні аспекти діяльності Анатолія Погрібно-го — його багаторічне головування у Всеукраїнському педагогічному товаристві імені Г. Ващенка, працю на ниві університетської і шкільної освіти.

Пан Олекса наголосив на багатющому літературознавчому доробку Анатолія Григоровича, його ґрунтовних дослідженнях життя, літературної творчості й педа-

гогічної спадщини Бориса Грінченка.

Дев'ятикласниця Луганського українськомовного навчально-виховного об'єднання № 59 Оксана Нежива представила доповідь про націєзахисну сутність публіцистичної творчості й громадської діяльності Анатолія Погрібно-го, наголосивши, що його послідовна й щира патріотична позиція є дороговказом для нового покоління співвітчизників.

Активними учасниками вечора були й інші учні Луганського НВО № 59 (однієї з трьох українськомовних ЗОШ обласного центру) на чолі з їхньою вчителькою, головою Артемівського в м. Лу-

ганськ районного просвітянського об'єднання Оленою Іщук.

Враженням від публіцистичної статті “Якби ми вчилися так, як треба” поділилася студентка І курсу Луганського коледжу будівництва, економіки та права Інна Демченко. Про створену Анатолієм Потрібним на Українському національному радіо авторську програму “Якби ми вчилися так, як треба” розповів член Правління Луганського ОО “Просвіти” Юрій Кисельов. Пан Юрій також наголосив на його надзвичайній людяності й простоті в повсякденному спілкуванні — які посади б не обіймав Анатолій Погрібний, якого ще за життя цілком заслужено називали Народним Професором, він завжди залишався самим собою.

Репортаж про акцію було передано по обласному державному радіо у недільній програмі “Час української”.

Наші земляки постійно згадують світле ім'я Анатолія Погрібно-го та його справи, намагаються наслідувати його патріотичні ідеали, втілювати їх у суспільне життя Луганського краю.

Прес-центр Луганського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Виступає Олекса Неживий

● XIII МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІМЕНІ ПЕТРА ЯЦИКА

— Володимире Антоновичу, XIII конкурс розпочинається чи не за найскладніших умов, ніж усі попередні — ухвалення ганебного мовного закону, суспільство переймається виборами, економічна криза... Одне слово, тринадцять — число не найкраще. Чи вірите Ви у погані цифри і в те, що черговий конкурс розпочнеться вчасно і відбудеться успішно, як і всі попередні?

— Поганих цифр не існує. Є погана організація і безвідповідальне ставлення до справи. А наш конкурс був від самого початку закrojений настільки міцно і ґрамотно, що йому за великим рахунком не могли зашкодити ні різні ситуації, ні керівники всіх рівнів. Чого в нашому конкурсі тільки не було: і великі премії за перші місця у національному етапі називали непедагогічними, і меценатські гроші прагнули дериванити, і проект хотіли політизувати... Конкурс міг навіть припинити своє існування — оскільки міністр Табачник не підписав наказу про старт чергового конкурсу, але тоді опір освітян, а головне — організаторів і конкурсантів — був такий відчутний, що довелося відступити: Міністерство видало листа. Нині ж маємо XIII мовний турнір і розпочнеться він як завжди — 9 листопада, у День української писемності і мови. Цього дня мільйони школярів і студентів напишуть диктант. Хтось під диктовку вчителя, а хтось — під диктовку

Володимир ЗАГОРІЙ: «Цього разу в Рівному...»

Національного радіо. Зрозуміло, що не всі отримають “відмінно”. Та головне — участь! Чим більше людей приєднається до нашого конкурсу, чим більший розголос він матиме, тим потужнішою буде наша українська солідарність в обороні української мови.

— Як і де стартуватиме мовний турнір?

— У Рівному, на батьківщині Уласа Самчука. Маємо запрошення від керівників обласної державної адміністрації та обласної ради. Начальник управління освіти Іван Ветров запросив виконавчого директора Ліги українських меценатів, голову координаційної ради конкурсу Михайла Слабошпицького для того, щоб обговорити формат цього заходу. Це свідчить про серйозну відповідальність керівництва області в підготовці до відкриття патріотичного мовного марафону на їх-

Володимир Загорій — голова Наглядової ради АТ “Фармацевтичної фірми “Дарниця”, доктор фармацевтичних наук, професор, президент Ліги українських меценатів.

ній “території”. Є в цьому щось символічне, що подає сигнал всій Україні: конкурс оголошується відкритим! У різних областях це відбувалося по-різному. Буденно, без творчого підходу мовні змагання відкривали в Запоріжжі та Миколаєві, а надзвичайно яскраво це було у Львові, Кіровограді, Чернігові, Чернівцях і особливо на Закарпатті. Схоже, що в Рівному також мають добрі амбіції. До речі, саме на Рівненщині всі школи — українські! Тепер щодо конкурсу з української мови. 8 листопада відбудуться урочистості в Острозькій академії. Ми нагородимо цінними подарунками і бібліотечками тих студентів, які показали добрі знання української мови в попередніх турнірах (а студенти цього вишу майже щороку є поміж переможців чи призерів конкурсу на загальнонаціональному рівні). Наступного дня столичні письменники, які будуть у нашій делегації, а також їхні рівненські колеги підуть у школи, щоб провести свої авторські уроки з рідної літератури й мови. А вже о 12.00 відбудеться свято відкриття конкурсу в обласному му-

зично-драматичному театрі. Рівненщина продемонструє свої юні таланти, покаже своїх найкращих знавців державної мови поміж школярів і студентів. Цього дня на сцену театру піднімуться педагоги-мовники області, чий вихованці перемагають в олімпіадах і конкурсах. Цих учителів нагородимо спеціальними дипломами та бібліотечками. А потім спостерігатимемо, як популярний мовний марафон розгортатиметься по всій Україні і як він відлунуватиметься в світовій українській діаспорі. Нагадаю, що конкурс імені П. Яцика відбувається і в Австралії, і в Росії, і в Польщі, і в Казахстані, і в Америці, і в Грузії, і в Канаді, і в Швеції, і в Білорусії, і в Прибалтійських державах, і на Балканах... Як кажуть — нашого цвіту по всьому світу. І слава Богу, що цвіт цей не німий. Він озивається з усіх куточків планети українським словом.

— Ви меценат цього унікального і такого потрібного нині національного, націєтворчого проекту. Спочатку як один із тих, хто підтримував Петра Яцика, фінансово долучившись до конкурсу, а нині його основний меценат. Хто Вас нині підтримує?

— Фондація імені Івана Багряного (США), Союз українців з Австралії, АТ “Оболонь” (президент О. Слободян), АТ “Ексімед” (ген. директор О. Огороднійчук), комбатанські організації з Австралії та Канади, а також фізичні особи з України, із зарубіжжя. До прикладу, в Торонто мешкає Леонід Ліщина, колишній інженер і журналіст. Він — своєрідний рекордсмен нашого конкурсу, адже фінансував 12 попередніх конкурсів, даючи на

преміальний фонд великі суми і нині перерахував кошти на премії в XIII конкурсі. Ось на таких благодійниках, які послугуються високими патріотичними імперативами тримається наш марафон, адже держава конкурс не фінансує. Єдина фінансова допомога — це 14 президентських стипендій переможцям мовних змагань. Добре, що обласні управління освіти взяли на себе витрати на проїзд і харчування дітей.

— Довкола конкурсу завжди великий громадський актив. Інколи там бачимо й народних депутатів. Кого з Ваших помічників Вам хотілося б назвати?

— Голову Наглядової ради конкурсу і водночас голову правління Національної спілки письменників Віктора Баранова, його заступників — мовознавців Ірину Фаріон і Тараса Марусика, а також письменника Сергія Грабара. До складу опікунської ради конкурсу входять Святійший Патріарх Київський та всієї Руси-України Філарет, академіки Ярослав Яцків, Василь Кремень і Микола Жулинський, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” Павло Мовчан, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка Любов Голота й редактор “Літературної України” Сергій Козак. Нас підтримують по всій Україні освітяни-патріоти, які працюють у проекті як волонтери, не вимагаючи за те ні чинів, ні гонорарів. Без них такий захід був би просто непосильним. Це їхня велика перемога, їхній внесок у розбудову держави.

Спілкувалася
Світлана КОРОНЕНКО

Під Покровом Богородиці відзначено 70-річчя УПА

14 жовтня, на велике християнське свято — Покрову Пресвятої Богородиці в Україні традиційно відзначили День козацтва, покровителькою якого була Матір Божа. А ще цього року свято припало на 70-ту річницю створення УПА. Адже й повстанці, які боролися за волю України, теж вважали Богородицю своєю покровителькою і саме в день Покрови 1942 року проголосили створення УПА. Річницю створення УПА урочисто відзначили і в столиці, і в областях України.

У Львові пам'ять воїнів УПА вшанували тисячі людей. У супроводі оркестру, з гаслами “Слава Україні — героям слава!” колона пройшла по центру міста до Площі Ринок, де перед входом у Ратушу скаутська організація “Пласт” помертньо нагородила 22 командирів УПА “пластовим залізним хрестом” за “хоробрість у боротьбі за Батьківщину”. Потім мер Львова Андрій Садовий і голова Львівської обласної ради Олег Панькевич разом із ветеранами УПА поклали квіти до Меморіалу невідомому воюючому УПА. “Аналогів такої армії, як УПА, не було, — заявив Андрій Садовий. — Адже вони воювали проти двох імперій”.

В Івано-Франківську патріоти провели урочисте віче і помолилися за загиблих воїнів, після чого маршем пройшли центральними вулицями міста до меморіального скверу, де біля хреста

жертвам політичних репресій відбулися панахида та покладання квітів.

У Рівному учасниками маршу стали сотні осіб. Вони пройшли колоною по вулиці Соборній від Свято-Покровського собору до майдану Незалежності, де заспівали повстанських пісень.

У Чернігові просвітяни, члени УНП, КУН, “Нашої України”, козацьких організацій пройшли хресною ходою від Катерининської церкви — кафедрального храму єпархії Київського Патріархату, до пам'ятного знаку “Борцям за волю України”, встановленого свого часу з ініціативи Руху і “Просвіти”. Урочисте богослужіння очолив секретар єпархії УПЦ КП протоієрей Роман Кінік. Потім відбувся мітинг патріотичних сил із нагоди свята. Учасники заходу поклали квіти на княжому Дитинці — давньому Валу до

пам'ятників Тарасу Шевченку і гетьману Івану Мазепі. А понад 200 учасників акції поїхали на Марш Боротьби в Київ.

День пам'яті УПА відзначили також в Одесі, Харкові, Тернополі, інших містах держави.

Не обійшлося і без інцидентів. У Полтаві місцеві активісти ВО “Свобода” звинуватили ДАІ в спробі зірвати їхню поїздку на марш до Києва. Співробітники автоінспекції заблокували рух семи мікроавтобусів з активістами, не пропустивши їх до Києва. Людям довелося добиратися на акцію до столиці потягом. У Стаханові (Луганська область) на колону прихильників УПА напали члени проросійських козацьких організацій, які вирвали у одного з учасників ходи державний прапор і кинули його на землю. Демонстранти відбили прапор і провели мітинг на центральній площі міста.

День українського козацтва

Борис ТКАЧЕНКО

У Києві відсвяткували День українського козацтва. Свято відбулося у найбільшому житловому масиві столиці — Троєщині. Навіть дощ не став на заваді дійству. Кілька тисяч глядачів зібралися в Молодіжному парку Троєщини, аби насолодитися видовищем.

Стріляли козацькі гармати, у похідному казані варили куліш і походили чоловіки в козацьких одностроях. Вражали поєдинки з козацького двобою, бій на шаблях, кидання ножів і рубання шаблею капусти на голому животі.

На святі порадували глядачів ансамбль національного обряду “Родослав”, школа хореографічного мистецтва “Сонечко” з Житомира, київський дитячий хор “Зернятко”, кременчуцький ко-

лектив козацьких традицій “Нащадки Богдана Хмельницького”, театр вогню з Євпаторії “Гефест-шоу”.

— Козак — стан душі, характер і стиль мислення, — зазначив верховний отаман міжнародної оборонно-спортивної організації “Козацтво України” та всеукраїнської громадської організації “Козацька територіальна оборона України” Валентин Соколовський.

Козацький рух — доволі строкате явище. Сучасне українське козацтво об'єднує понад 700 козацьких організацій, а це більше 300 тисяч осіб. Усі козаки визнають кодекс лицарської честі й покровительством Пресвятої Покрови Богородиці, тому свято Покрови вважають Днем українського козацтва, воїнів УПА й усіх українських збройних формувань.

Віче і Марш Боротьби

14 жовтня, на Свято Покрови, у Києві відбулися Віче та Марш Боротьби, присвячені 70-річчю створення УПА. В акції взяли участь понад 30 тисяч українців, які з'їхалися з усієї України, аби вшанувати цю визначну подію. Захід відбувся під гаслами захисту національних, соціальних, історичних і громадянських прав українців.

Біля пам'ятника Тарасові Шевченку виступили ветерани УПА Роман Левчанин, лідер ВО “Свобода” Олег Тягнибок, голова ОУН Богдан Червак, поет і громадсько-політичний діяч Дмитро Павличко, член Комітету захисту української мови, громадський діяч, депутат Київради Олександр Бригинець.

Колона патріотів пройшла урочистим Маршем Боротьби від пам'ятника Тарасові Шевченку і далі Володимирською вулицею й центром столиці до Михайлівської площі. Жодного інциденту не зафіксовано, учасники спалили прапори Партії регіонів і Компартії і мирно завершили свято.

Святкували урочисто

ЛУГАНСЬК. На святкування Покрови Пресвятої Богородиці зібралися просвітяни, члени Союзу Українок, представники козацтва. Голова Луганської обласної “Просвіти” Володимир Семистяга привітав зі святом українську громаду. Це було театралізоване дійство: жінки презентували найвизначніших українок, які своїм життям прислужилися рідній країні. Серед них — Гальшка Гулевичівна, Маруся Чурай, Соломія Крушельницька, Катерина Білокур, Леся Українка, Олена Теліга.

СІМФЕРОПОЛЬ. Представники Союзу патріотичних сил “Наша Україна” у Кафедральному со-

борі святих Володимира й Ольги Київського Патріархату вшанували воїнів УПА молебнем. Після цього учасники свята, зокрема й ветерани УПА, здійснили ходу до пам'ятника Тарасу Шевченку для покладання квітів.

МАРІУПОЛЬ. Біля пам'ятника Тарасу Шевченку зібралися українці, аби відзначити Покрову. Переважно це були члени “Просвіти”. Анатолій Мороз, голова місцевої “Просвіти”, кандидат до ВР по мажоритарному округу № 57, відкрив захід. Вояк УПА Любомир Гудз, якому виповнилося 80 років, зачитав звернення керівництва Братства ОУН-УПА у зв'язку з 70-

річчям УПА. Григорій Шмат — голова міського КУНу згадав, що був сином “ворога народу”, зазнав утисків від влади. Луїза Савинова, член Братства ОУН-УПА, говорила про поховання закатованих людей на Півночі СРСР.

ДУБНО. У місті п'ять років тому, з нагоди 65-річчя з часу створення УПА, встановили пам'ятний знак на честь героїв-повстанців. Цю каміньну брилу, за рішенням міської ради, з часом мали замінити величним пам'ятником, кошти на який належало зібрати громаді.

І ось задум став реальністю. Монумент — це символічний образ Божої Матері, яку вояки УПА вважали своєю покровителькою. Цей пам'ятник біля залізничного вокзалу називають оберегом для міста.

Фестиваль «Покрова.UA»

Програмою на різний смак — від виступів етно-гуртів до лекцій про УПА — відзначився київський культурно-мистецький фестиваль “Покрова.UA”, який відбувся 13—14 жовтня. Організатор — Київська міська організація Спілки Української Молоді в Україні (СУМ в Україні).

Іванна ГОЛУБ'ЮК,
Олексій ЗАХАРЧЕНКО

Дитячий фольклорний колектив “Первоцвіт” (керівник — Олія Новосад), танці та забави від гурту “Варйон”, Школа бойового гопака розважали дорослих і дітей, які зібралися у Музеї Гончара. Родзинка програми — виступ етно-альтернативного гурту “Фолькнери”, які нещодавно стали кращим етно-колективом року на міжнародному фестивалі “Mikołajki Folkowe” в Любліні.

Інша частина заходу — показ фільму молодого українського режисера Івана Канівця “Українська революція” та лекція Павла Подобеда про киян у збройній боротьбі за незалежність. Історик Володимир В'ятрович провів лекцію про

значення боротьби УПА в історії України.

Ще одна акція фестивалю — запальна етно-вечірка, яку організували Спілка Української Молоді в Україні спільно з Молодим Народним Рухом. Раніше саме з Покрови в українських селах починалися вечорниці, що тривали до Великодня. Захід розпочався із виступу гурту “Баламути” — це професійні музиканти та шанувальники традиційної музики, у їхньому репертуарі танці та музика Західної, Північної та Центральної України. Порадував молодь довгоочікуваний етно-рок-гурт “ДримбаДаДзига”. Вони вразили старовинними українськими мелодіями та ритмами, які створюють неймовірний драйв і знайомлять слухача з прадавньою культурою, запрошуючи у вимір українського духу.

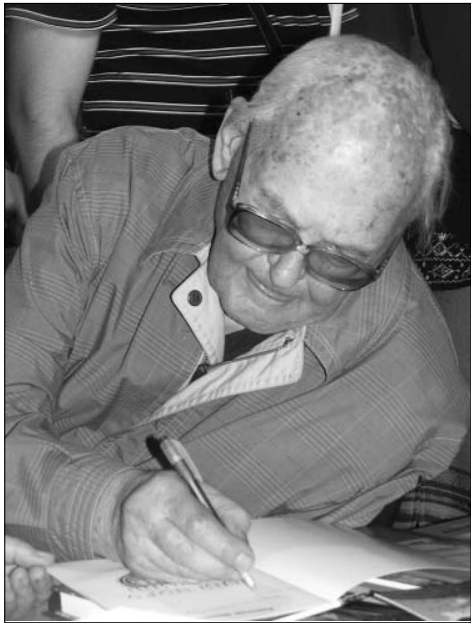
Місце зустрічі змінити можна...

Лілія МАКСИМЕНКО,
головний редактор видавництва
“Український пріоритет”
Фото автора

Мені, як видавцеві, завжди ніяково чути нарікання колег із приводу відсутності пільг на видання книжок чи пафосні заяви, що, мовляв, лише подвижники нині займаються книгодрукуванням. Насправді пільг для видавців вистачає, інша річ, що стосуються вони не української книжки. Друкуватись у нас вигідно і росіянам, і китайцям. Що вони, до речі, залюбки й роблять. На шляху від письменника до читача стоять непереборні, як на сьогодні, перешкоди: поруйнована мережа розповсюдження й цілковита відсутність продуманої промоції. Звісно, книжкові магазини в країні є, але ті, хто їх тримає, не мають професійних орієнтирів у книжковому безмежжі, як і можливості доставити книжку до кожного читача, тим паче мешканця глибокої провінції. Якусь мірою рятують спраглих читання (а я переконана в тому, що таких в Україні вистачає) книжкові форуми, фестивалі, виставки. На рік їх, якщо рахувати й регіональні книжкові виставки-продажі, набереться десятків зо два. І найвідоміший досі — Львівський форум, що традиційно відбувається на початку вересня. Упродовж 19 років цей форум надає не лише можливість придбати омріяну книжку, а й є таким собі місцем зустрічі та спілкування письменників, видавців, розуміло, й читачів, духовною оазою, своєрідним храмом, у якому під запашну львівську каву, якщо хочете, молилися на книжку.

Цьогоріч потужно конкурувала з львів'янами книжкова виставка-продаж у Мистецькому центрі “Арсенал” (4—7 жовтня 2012), що в Києві. Міжнародний фестиваль “Книжковий Арсенал” відбувається вдруге, хоча торішня подія, як на мене, мала вигляд хіба що репетиції цьогорічної. “Планів громадйю” в цьому наче спеціально збудованому під такі події приміщенні нині не могло не вразити, відчувалося, що організатори фестиваль вимріяли й довго готували.

Цьогоріч у виставці брали участь чимало зарубіжних посольств в Україні. Окрім того, що вони представляли власні, зокрема й перекладацькі, проекти в Україні. Саме коштом посольств було запрошено чимало відомих у світі письменників, художників, перекладачів. Навряд чи можна у форматі газетної статті перелічити усіх, але, безперечно, київська публіка відкрила для себе чимало досі невідомих імен. Шкода лише, що, почувши їх, не змогла й книжки в українському перекладі побачити. Порадувало видавництво “Критика”, яке презентувало й продавало книгу “Вивезена” австрійського письменника Йозефі Вінклера, лауреата численних престижних премій і нагород (прикметно, що героїнею цього роману є українська жінка, депортована до Австрії в 30-ті роки минулого століття). А книги таких розрекламованих на фестивалі письменників і почесних гостей, як італійця Алессандро Баріко та французя Жерар де Кортаса, шукав, здається, чи не кожний другий. І не знаходив.

Патріарх Анатолій Дімаров біля стенда видавництва “Український пріоритет” спричинив ажіотаж серед читачів

Не те, щоб вразили, але подивували мене почесні гості з українського боку. Із нинішнім міністром культури, за рідкісним винятком, у день відкриття мали змогу привітатися представники молодшого покоління українських письменників. Лауреатів Шевченківської премії я майже всіх побачила зранку наступного дня. Власне, четвер — це був такий собі день спілкування письменників між собою.

Не дуже порадувала кількістю покупців і п'ятниця, а ось у суботу люди йшли, як на прощу. Що в кого купували? Не сумніваюся навіть, що незабаром з'явиться рейтинг продажів, у якому кожен видавець хвалитиме свою книжку. Наскільки той рейтинг відповідатиме дійсності, вже можна лише здогадуватися. Як на мене, то читачів однозначно було більше за покупців — одна жіночка навіть двічі приходила, щоб почитати біля нашого стенда одну й ту саму книжку. Довелося таки “Кров святу” Володимира Шовкошитного шанувальниці подарувати. А найпоши-

реніша відповідь на пропозицію розповісти про книжки видавництва була: “Дякую, я дивлюся”. Але дивилися чимало. Черга покупців стабільно стояла хіба що біля входу до “Арсеналу”.

Ось хто розкошував на виставці — то це діти, для них збудували дитяче містечко, працювали три дитячі майданчики, розважали малят клоуни та персонажі дитячих казок. Та й асортимент дитячої книжки радував. Як відомо, саме дитяча книжка найзатребуваніша в Україні.

Чи доводилося на цьому святі української книжки сумувати? І неодноразово... Зокрема дізналася від закордонних гостей, що їх дуже дивує наша система організації фестивалів, бо, власне, й організатори дійства несуть відповідальність за продаж експонованої літератури, отож мають бути фінансово зацікавлені в рекламі. Скажімо, в Польщі організатори книжкових фестивалів не виставляють сталі ціни за оренду видавництвам — лише беруть відсоток від проданої літератури. Губилися читачі й серед безлічі приміщень, відведених під презентації й численні дійства. Власне, суто презентаційними залами називалися лише три місця, але спочатку йшов другий, за ним перший, а тоді вже третій. Безлад це, чи креатив — не мені судити. Та чи не найбільше суму було насамкінець виставки, і не лише тому, що свято закінчилося — полишені напризволяще менеджери видавництв білися за одного-єдиного візка, наданого на всіх, на якому можна було перевезти до виходу з “Арсеналу” непродані книжки. Не те, щоб транспортних засобів, які курсували просторим приміщенням, не було зовсім, але на них працівники поспішали вивезти величезні дерев'яні піддони — на які книжки класти не можна було, а стояли вони стосами “для краси”. “Ось куди пішли гроші за оренду, — сказав мій колега, який очікував своєї черги на перевезення непроданих книг до машини, що чекала біля входу, — на оцей божевільний дизайнерський розгул, а не на рекламу”... Отак книжкове свято для багатьох видавців стараннями організаторів було й після закриття на пару годин продовжено... без традиційної завершальної в нас крапки не обійшлося.

З легкої руки Ю. Єханурова, який першим купив щойновидруковану в “Українському пріоритеті” книжку сценаріїв Марії Старожицької “Машкіно”, автори не доводилося під час автограф-сесії нудьгувати

На Франкфуртському книжковому ярмарку Україна презентувала захисну марку від контрафактної продукції

10 жовтня у Франкфурті-на-Майні відкрився 64-й Міжнародний книжковий ярмарок. Традиційно на цьому представницькому заході учасники презентують кращі зразки видавничої продукції. Ярмарок зібрав понад 7000 експонентів.

2012 року почесний гість ярмарку — Нова Зеландія, яка представила широку культурну програму. Це презентація нових книг, автограф-сесії авторів із Нової Зеландії, виступи національних колективів.

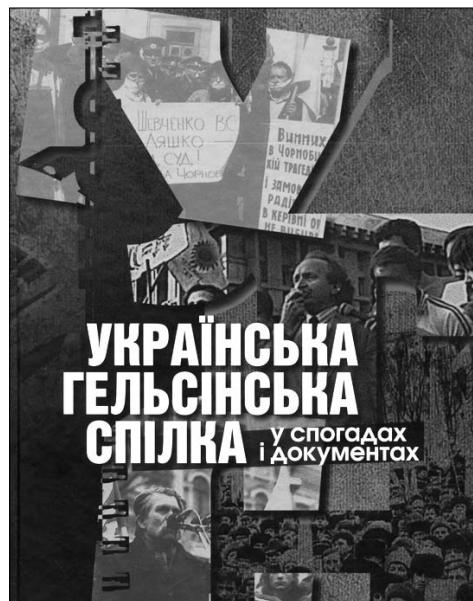
На стенді України широко представлена різножанрова література видавництв: “Балтія-Друк”, “Мистецтво”, “Старий Лев”, “Бук-

рек”, “Союз”, “Наш час”, “Ярославів Вал” та ін. За підтримки Держкомтелерадіо України у ярмарку беруть участь представники видавництв “Либідь”, “Личности”, “Соло”, “Фоліо”, “Нора-Друк”, “Кальварія”, “Дуліби”. Особливу цікавість відвідачів стенду України викликала захисна марка, розроблена Держкомтелерадіо України спільно з Українським науково-дослідним інститутом спеціальних видів друку (УкрНДІСВД) для захисту друкованої продукції від контрафакту, що досить актуально для сучасного книговидавця.

Представники української делегації беруть активну участь у програмних заходах

ярмарку, ведуть переговори про співробітництво з видавництвами інших країн, пропагують українську книгу. Зокрема президент Української асоціації видавців і книгорозповсюджувачів Олександр Афонін взяв участь у науково-практичній конференції, присвяченій боротьбі з електронним і друкарським піратством. На конференції обговорювався світовий досвід у зазначеній сфері, а також можливі способи захисту видань.

Прес-служба
Держкомтелерадіо України

У спогадах і документах

Надія КИР'ЯН

22 жовтня о 18 годині у Київському будинку вчителя відбудеться презентація книжки “Українська Гельсінська спілка у спогадах і документах”.

Книга щойно вийшла у видавництві “Ярославів Вал”, і вже здобула спеціальну нагороду від Радіо Свобода — за збереження національної пам'яті й висвітлення правозахисної діяльності в Україні. Естетично оформлений фоліант на 800 сторінок стане незамінним джерелом інформації для науковців, студентів, школярів, оскільки містить правдиві свідчення епохи становлення незалежної України (1987—1991 рр.). Це період, коли за ініціативою В'ячеслава Чорновола фактично було реорганізовано Гельсінську групу, створену 1976 року. За вісім років радянська влада репресувала десятки учасників Гельсінської групи.

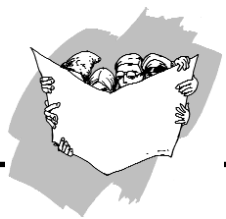
Під час горбачовської перебудови 1987 року частину політв'язнів звільнили. Тоді й почався новий період активізації суспільно-політичних процесів. УГС брала активну участь у створенні перших демократичних громадських організацій, серед яких Товариство української мови, “Зелений світ”, “Меморіал”, Народний рух України за перебудову та ін.

Чимало членів УГС стали будівничими незалежної України, відомими державними діячами, удостоєні звання Героя України та інших високих нагород.

Книжка складається з двох розділів. У першому подано спогади засновників та активних учасників УГС — ідеологічного й організаційного провідника національно-визвольної революції кінця 1980-х — початку 1990-х років. Започаткована В'ячеславом Чорноволом і керована Левком Лук'яненком після його повернення із заслання, УГС стала першою в комуністичній Українській РСР відкритою політичною опозицією партійного типу. Читачі матимуть можливість ознайомитися зі спогадами Левка Лук'яненка, очільників обласних філій УГС Богдана Гориня (Львівської), Олеся Шевченка (Київської), Левка Городівського (Тернопільської), Василя Овсієнка (Житомирської), Олександра Ороса (Закарпатської), Василя Підпригоршука (Вінницької), Петра Розумного (Дніпропетровської) та інших діячів визвольного руху.

У другій частині вперше оприлюднено розсекречені таємні документи КДБ того періоду. За надану можливість їх опублікувати автори видання вдячні экс-голови СБУ Валентину Наливайченку та экс-директору Галузевого державного архіву СБУ Володимиру В'ятровичу. Ці документи дадуть змогу читачам уявити, як функціонувала тоталітарна система тих часів.

Упорядник і головний редактор книги Олесь Шевченко, народний депутат України І скликання, член Центрального провоту УНП.

Олександр ТЕРЕХ,
член НСПУ

Феномен Ілька Корунця

Ількові Корунцю виповнилося дев'яносто. Щире вітання ювілярові! Він відомий перекладач, член нашої Спілки письменників, а також професор Національного лінгвістичного університету.

Гартувати дух і тіло ювіляр розпочав ще змалечку. За задумом комуністів селянство слід було ліквідувати як клас, перетворивши його на багатомільйонну масу безправних сільських пролетарів. Почали комуністи з грабунку найуспішніших, найуміліших, найпрацьовитіших хліборобів, оголошуючи їх *куркулями*. До них належали, на лихо собі, і батьки малого Ілька Корунця, бо мали соломорізку. Тож їх і *розкуркулили*. Родина з малими дітьми залишилася ні з чим. Їх прихистили родичі. Але це був тільки початок, за два роки — голодний 33-й. Ілько Вакулович згадує: “Досі пам'ятаю, як у понеділок помер мій братик, у вівторок — сестричка, а в середу — ще одна сестричка...”. Знеямлена мати, щоб урятувати своїх двох іще живих дітей, кинулась по всіх усюдах, вишуквала сяке-такє їстиво. І, дякуючи її завзяттю, вони вижили.

Дітям розкуркулених дозволили навчатися в десятирічці тільки через п'ять років. Останні три роки в школі феноменально здібний учень Ілько Корунець отримує з усіх предметів тільки п'ятірки. У випускному посвідченні лише відмінні оцінки. Має право вступити до будь-якого вишу без іспитів. Та ба! Урядова постановою 1940 року диктує: випускникам хлопцям дозволено вступати тільки у військові навчальні заклади. Тож Ілька мобілізують і посилають у Вітебське військове училище. Він прибуває туди у травні 1941-го. У червні всіх курсантів піднімають по тривозі і спішно везуть до західного кордону. Зранку 22 червня вони вже там і відразу потрапляють на поле бою.

Що було потім, Корунець згадує як суцільне страхіття. Армія в Білорусі потрапила в німецьке оточення і намагалася пробитися до своїх. Щодень тривали бої. Лави бійців рідшали. Зрештою скінчилися боєприпаси. Загнавши в болото, німці взяли беззбройних і знесилених бійців у полон.

Те, що довелося пережити Ількові Вакуловичу в німецькому полоні, ще одне

страхіття. Вижити йому пощастило або дивом, або завдяки його феноменальній українській живучості. Звільнений із полону в лютому 1945-го, він іще встиг узяти участь у штурмі Берліна.

Хлопець чудово розумів, що розправу над ним, його рідними та й усім українським народом чинила комуністична влада. А проте, коли в країну вторглися німці, він бився з ними до останнього. Демобілі-

Письменнику, перекладачеві, професору
Ільку Корунцю *многії і благії літа!*

зувавшись після війни, Ілько закінчив Київський педагогічний інститут й аспірантуру Київського університету імені Т. Г. Шевченка. Ще з шкільних літ він, сільський хлопець, виявив неабиякий хист у вивченні іноземних мов. Тепер досконало володів англійською, німецькою й італійською. Захистив дисертацію і почав викладати в Київському державному інституті іноземних мов (тепер Київський національний лінгвістичний університет).

Наприкінці 1950-х почав працювати в редакції перекладної літератури шойно створеного Дитвидаву (згодом видавництво “Веселка”). І я зустрівся з новим перекладачем Ільком Корунцем. Вразило те, що він розмовляє українською мовою, чистою, як слюза. В університеті ім. Т. Г. Шевченка, який я шойно закінчив, жоден викладач

іноземної мови українською ніколи не поспілкувався (за винятком принципової українки, викладачки англійської мови Тамари Яворської); половина їх нашої мови зовсім не знала і відверто її ігнорувала, а половина буцімто знала, та користуватися нею побоювалася, бо — “не положено”. І коли вони бралися перекладати твори чужоземних письменників, класиків чи сучасних, майстрів свого рідного художнього слова, то, не обізнані з художніми скарбами української мови, спробували тільки на суконне відтворення тексту оригіналу. Першим, хто порушив цю порочну практику, був Микола Лукаш, наш великий перекладач, який довів своїми перекладами, що українська мова має всі можливості для повноцінного функціонування в сучасному світі. Натхненне успіхом Лукаша, його слідами пішло нове покоління українських перекладачів, і один із перших поміж них був Ілько Корунець.

Із 1956 року переклади Ілька Вакуловича виходять друком. З італійської повість Джанні Родарі “Подорож Голубої Стріли”, оповідання Альберто Моравія, з англійської повість Джефрі Тріза “Маленькі втікачі”. Потім, 1972 року, у його перекладі публікується повість Дж. Ф. Купера “Слідопит”, яку мені випало редагувати і з якою починаються проблеми. Цей переклад головний редактор видавництва читав особливо пильно (мабуть, попереджений згори) і поставив вимогу доредувати його, вилучивши деякі слова тому, що вони буцімто “націоналістично забарвлені”. Таких слів було чимало. Серед них і такі: *блакитний* — вимагав замінити на *голубий*, *соловейко* — вимагав замінити на *соловей*. Ми з перекладачем намагалися зберегти ці слова. Колотнеча тривала довго. Головний погрожував розсіпати набір. Довелося піти на компроміс.

На цей час у нашій літературі вже сформувалася генерація шістдесятників, ідеї яких поділяв і гурт письменників-перекладачів, репрезентованих насамперед визначними майстрами Миколою Лукашем і Григорієм Кочуром. Серед цих практиків був і Ілько Корунець із його науковим лінгвіс-

тичним потенціалом. Його статті на захист нових прогресивних тенденцій в українському перекладацтві, опубліковані в літературних і наукових журналах, не могли оминати увагу ідеологічних очільників тодішньої влади. Переклади Ілька Вакуловича заборонили друкувати протягом кількох років. З ним, уже професором, теж “працювало” КДБ. Проте Корунець поглядив не змінив навіть тоді, коли опинився в своєму університеті без підтримки колег. Це сталося, коли шойно призначений ректор наказав русифікувати навчальний процес у підпорядкованому йому закладі, розуміючи, що його почин буде певно схвалений усією вищою ієрархією аж до секретаря ЦК КПУ В. Щербинського, бо той уже русифікував роботу ЦК та інших партійних органів України. Усі викладачі університету слухняно виконали веління ректора: перейшли на російську. Лиш Корунець і далі вперто навчав своїх студентів, як перекладати з української англійською і з англійської українською. Згодом його звільнили з посади заступника декана факультету, а потім змусили піти з посади завідувача кафедри.

Кілька слів про Корунця як про педагога, наділеного надзвичайною енергетикою. Ставлення студентів до нього однозначно захоплене. Не всім випадає слухати його лекції, але знає його, напевно, кожен студент університету. Широковідомі його солідні наукові праці “Порівняльна типологія англійської та української мов” і “Вступ до перекладознавства” (за цю книжку та за інші праці з теорії художнього перекладу його вшановано державною літературною премією імені Максима Рильського). У нього чималий перекладацький доробок: півтора десятка книжок, перекладених із англійської та італійської. Публікації його перекладів і статей у різних часописах узагалі не полічити.

Знайомлячись із творчою біографією Ілька Вакуловича, виявляєш цікаву закономірність: чим більше йому років, тим краще йому працюється: інтенсивніше, продуктивніше. Є у нього нові задуми й плани. Тож хай поспішить упоратися з цим протягом наступного десятиліття до свого сторічного ювілею. А якщо не встигне доти, хай Господь доточить йому після ювілею ще скільки треба віку.

Феномен Ілька Корунця триває.

«Лісові псалми»

10 жовтня в Інституті мистецтв відбулася презентація поетичної збірки письменника, кандидата філологічних наук, доцента кафедри теорії літератури й порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, автора численних наукових моног-

рафій про майстрів слова і пензля, серії “Денників”, а також поетичних збірок, лауреата міжнародних премій і Всеукраїнської премії ім. Володимира Сосюри, члена Міжнародного ПЕН-клубу Петра Сороки. На поетичне свято, програму якого підготував професор кафедри музикознавства, методики музичного виховання та вокально-хорових дисциплін, доктор мистецтвознавства Олег Смоляк, зібралася чимала студентська громада, викладачі ВНЗ та письменники. Шоліта Петро Сорока усамітнюється на декілька місяців у Петриківському лісі в закинутій лісничівці. Усі вірші написані на рівні серця і душі в лісових нетрях, натхненні лісом. “Я прагнув, щоб у моїх віршах звучала світла літургійність, яку відчуваєш душою, коли входиш під крони дерев”, — поділився із присутніми автор. Про особливу енергетику, яка незримо (на вербальному рівні) просочується через “лісове” слово Петра Сороки, говорили у своїх виступах голова ТОО Спілки письменників України Євген Безкорований та письменниця Валентина Семеняк-Штангей. Вірші Петра Сороки прозвучали у виконанні студентів Солюмі Крушельницької, Надії Іваніни, Сергія Дем'яненка, Оксани Верхоли, Тетяни Яремусь, Ірини Ветлянської. Чудовим доповненням заходу стала музична програма.

Інф.

3 піснями й поезією до земляків

Валерій КОЛІСНИК,
директор Моринської ЗОШ

Нещодавно у селі Моринці на Черкащині відбувся літературно-пісенний вечір Анатолія Самойленка, шанованого земляка, почесного громадянина села, поета, лауреата II міжнародного конкурсу сучасної української пісні імені Георгія Кузовкова. Багатолітня творча співпраця поєднує Анатолія Самойленка із заслуженим народним хором Холдингової компанії “Київміськбуд”, яким керує заслужений працівник культури України Володимир Хорт, тож “київміськбудівці” також приїхали на гостину з піснями. Участь у заході взяв і поет, лауреат літературної премії ім. Павла Тичини Дмитро Головка.

Шановних гостей із хлібом-сіллю зустріла сільська влада на чолі з головою сільської ради Степаном Кириченком, місцеві культпрацівники, вчителі та вдячні селяни. Дві години звучали пісні на слова Анатолія Самойленка, поезія в авторському виконанні та у виконанні школярів.

Насамкінець гості поклали квіти до пам'ятника Шевченкові та сфотографувалися з місцевими мешканцями на згадку.

Новозбудований музейний комплекс у Чигирині

Тисячолітній “Дуб Максима Залізняка” в Холодному Яру

Черкаський вояж

Євген БУКЕТ
Фото автора

30 вересня у Черкаському національному університеті ім. Б. Хмельницького відбулося засідання Президії правління Національної спілки краєзнавців України за участю голів регіональних організацій НСКУ. Черкащина обрана місцем проведення засідання Президії не випадково. Адже це область, де напрацьовано значний досвід в організації краєзнавчої роботи.

Відкрив засідання голова правління ЧОО НСКУ, кандидат історичних наук, директор навчально-наукового інституту історії і філософії Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Василь Мельниченко. Із вітальним словом на початку засідання виступив заступник голови Черкаської обласної ради Василь Касян.

Головне питання порядку денного — обговорення пропозицій до

Державної програми розвитку краєзнавства в Україні до 2025 року. На цьому у своєму виступі детально зупинився голова НСКУ Олександр Реєнт. Він запропонував програмні заходи виділити за напрямками: науково-організаційні, науково-дослідні, науково-просвітницькі та видавничі справи.

Так, для покращення організаційної роботи і підвищення суспільного авторитету Спілки необхідно збільшити її фінансування з метою підтримки її регіональних організацій, які працюють на громадських засадах; забезпечити приміщеннями регіональні організації НСКУ; залучити краєзнавців як експертів до роботи державних комісій, колегій, громадських рад тощо для професійного відстоювання інтересів суспільства та громадськості; поновити роботу Міжвідомчої ради з краєзнавства при Президії НАН України; запровадити спеціальності “Краєзнавство” під час присудження

наукових ступенів; встановити державні щорічні та довічні стипендії Президента України, Міністерства культури України для членів НСКУ; внести до державного реєстру професію “краєзнавець”; на державному рівні запровадити День краєзнавця; започаткувати почесне державне звання “Заслужений краєзнавець України”.

“Краєзнавство, як галузь наукових знань, пройшовши свій шлях розвитку, вибудувало власні теоретико-методологічні засади, сформувалося структурно, виокремило власну специфіку в системі гуманітарних наук, тому нарізла об’єктивна необхідність для узагальнення теоретичного і практичного досвіду в краєзнавстві, поглибленого дослідження його джерельної бази, подальшої розробки галузей краєзнавства: історичного, природничого, культурно-мистецького, пам’яткоохоронного, освітянського, музейного, туристичного, бібліотечного”, — зазначив О. П. Реєнт.

Важливим розділом програми має стати й шевченківська тематика, зокрема підготовка та відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка (щодо цього ухвалили окреме Звернення).

Учасники заходу ознайомилися з експозицією обласного краєзнавчого музею, музеєм “Кобзаря” в Черкасах і здійснили експедицію історичними місцями Чигиринщини. 1 жовтня члени Президії правління та голови обласних організацій Спілки відвідали місця, пов’язані з історією Української

козацької держави, життям і діяльністю Богдана Хмельницького: Холодний Яр, Медведівку, Суботів, Чигирин, Хутір Буда, ознайомилися з роботою Національного історико-культурного заповідника “Чигирин”. Національна спілка краєзнавців України і надалі проводитиме подібні виїзні засідання задля обміну досвідом і налагодження тіснішої співпраці між обласними організаціями Спілки.

Фрагмент експозиції Черкаського обласного краєзнавчого музею

Краєзнавці в музеї “Кобзаря” в Черкасах

На Хуторі Буда

Руїни оборонної вежі в Суботіві

Звернення до громадськості України

Дорогі співвітчизники!

2014 року виповнюється 200 років від дня народження видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка, життя і творчість якого справила визначальний вплив на історію і державотворення України. Неоцінний його внесок у розвиток української культури.

Велику увагу Т. Г. Шевченко приділяв пізнанню історико-культурної самобутності різних куточків України. Його зацікавленість краєзнавчими дослідженнями особливо виявилася під час роботи в Археографічній комісії, коли він брав участь у наукових експедиціях зі збору місцевого матеріалу. Життя і культурне розмаїття України знайшли відображення в літературних та художніх творах Великого Кобзаря, що мало неабияке значення для розвитку краєзнавства.

В умовах незалежної України, коли краєзнавство набуло якісно нового змісту і стало дієвим засобом формування історичної свідомості молодого покоління, національно-культурні ідеї Шевченка сприяють поглибленню нашого розуміння національного духу українського народу. А його творча спадщина сьогодні складає духовну основу виховання любові до рідної землі і своєї держави.

Доброю нагодою для розширення знань про Україну, історію і сучасність її регіонів є підготовка до 200-річного ювілею від дня народження Т. Г. Шевченка.

Ми, учасники Всеукраїнської наради членів Президії правління та голів регіональних організацій Національної спілки краєзнавців України, яка відбулася 30 вересня 2012 року в Черкасах, звертаємося до громадськості України, передусім до краєзнавців, членів творчих спілок, науковців і дослідників-аматорів, працівників освіти і культури, усіх, хто займається краєзнавчими дослідженнями і виховною роботою і закликаємо активізувати вивчення і популяризацію спадщини Великого Кобзаря в Україні та за її межами, розгорнути патріотичний рух за гідне відзначення 2014 року 200-річного ювілею Т. Г. Шевченка. Змістом цієї роботи і внеском у національну духовну скарбницю має стати участь у реалізації державної цільової програми “Шевченківський дім”, оновленні експозицій музеїв і музейних кімнат, шевченківських світилиць, проведення тематичних читань, літературно-краєзнавчих конкурсів та інших заходів із ушанування пам’яті та популяризації творчості Тараса Шевченка, які б стали складовою частиною всеукраїнської Шевченкіани.

м. Черкаси,
30 вересня 2012 року

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
координатор конференції,
Інститут літератури
ім. Т. Г. Шевченка, “Всесвіт”

Полілог культур під сузір'ям «Марії»

Із 4 до 9 жовтня в Києві відбувся IX Міжнародний фестиваль жіночих моновистав “Марія”, яким опікується Лариса Кадирова, народна артистка України, артистка Національного драматичного театру імені І. Франка, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка. Метафізична патронеса фестивалю — дивовижна українська акторка Марія Заньковецька, акторка малоросійського театру, якому в Російській імперії було відмовлено у праві на існування, а якщо українські вистави й були можливі, то з величезними цензурними обмеженнями. Щороку фестиваль збирає акторів і режисерів, аби представити на суд українському глядачеві новітні зразки європейської і світової монодрами. Фестиваль Лариси Кадирової утверджує в українській культурі пам'ять про легендарну жінку Марію Заньковецьку, чий могутній талант зробив би честь багатьом європейським сценам, як вважали сучасники. Але також театр підтримує й сучасних акторок, він об'єднує різні режисерські школи, різні театральні традиції.

Цього року девіз фестивалю — теза про “полілог культур”. На жаль, уперше фестиваль проходив без Богдана Ступки, який завжди був присутній на урочистому відкритті фестивалю. Також моно-вистави вперше показали на новій Малій сцені Театру Франка ім. С. Данченка. Фестиваль традиційно проходить за підтримки Міністерства культури України, а також за сприяння Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, Музею Марії Заньковецької, благодійного фонду “Наш дім — Україна”.

Фестиваль розпочався із презентації монографії “Щаслива самотність актриси” (із серії “Чорна книжка з Гамлетом”) про творчий шлях Лариси Кадирової, яку підготувала театрознавець і театральний критик Алла Підлужна (про цю книжку вже писало “Слово Просвіти”). 2012 року на Малій сцені Театру Франка в рамках фестивалю показали вистави “Федра” (виконавиця — Анна Скубік, постановка — Богуслава Керца) та “Мій труп” (сценарій, режисура та сценографія Богуслава Керца) Вроцлавського театру, “Людський голос” Ж. Кокто (виконавиця — Зіта Бадалян) Московського вірменського театру, “Горобець, який гарчить” (виконавиця — Олена Дудич) Могильовського (Білорусь) театру драми, “Евридіка” (виконавиця — Яна Ліхотіна) Вологодського театру для дітей та юнацтва, “Ричард після Ричарда” (виконавиця — Лідія Данильчук, режисер — Ірина Волицька) Львівського “Театру в кошику”, “Добрий вечір, Художники!”, “Квиток у небесне” (виконавиця, режисер, художниця — Мілка Зімкова) Словацького театру. Полілог культур вдавсь. Але справжнім подарунком стала прем'єра Лариси Кадирової, яку глядачі побачили 6 жовтня, — вистава “Марія” (режисер — Збігнєв Хшановський).

“Марія” — знакова постановка в театральному житті Лариси Кадирової, але, певно, також і режисера З. Хшановського. Грати

Марію Заньковецьку непросто. Вистава “Марія” інтертекстуальна, бо на сцені сама Заньковецька перевтілюється то в циганку Азу Старицького, то в Леді Мільфорд Шиллера. Кожна з цих масок у суто екзистенційному розумінні розкриває внутрішній світ жінки, приреченої на трагічне переживання часу. Так, циганка Аза, яка вдаряє у правічний магійний бубон — символ жінки-стихії, жінки-природи, жінки, яка існує поза межами соціуму, у світі внутрішньої самодостатності й гідності. Аза немов вогонь божевілья, який може спопелити. Але саме такою є жіноча природа, таким було світовідчуття Марії Заньковецької, яка віддала себе коханням... Її перший шлюб був нещасливим, а друге кохання трагічним. Кохання до Миколи Садовського потужна стихія. І тому настільки трагічно сприймалася зрада Садовського, якого Марія Заньковецька все одно кохала до останнього земного дня. Смерть Садовського, труну з його тілом проносять перед очима Заньковецької, — це зустріч зі смертю. Бо не лишилося нічого в житті, що тримало б Марію на цьому світі. Також у виставі “Марія” з'являється образ шиллерівської Леді Мільфорд. Це один із найскладніших образів у європейському театрі. За канонами класицизму існував чіткий розподіл на позитивних і негативних персонажів. Красивий персонаж із гарними рисами обличчя, у гарному вбранні апріорно не міг бути негідником. І, навпаки, чорна сутність персонажів підкреслювалась одягом, рисами обличчя (наприклад, стара Міллерша, гофмаршал із трагедії “Підступність і кохання”). Підступна Леді Мільфорд випадала з цієї традиції. Це складний і динамічний образ. Шиллер ускладнив свій персонаж, облагородив образ трагічними обставинами її юності, ідеєю позитивного впливу на герцога, в яку вона вірить, допоки не дізнається правду від камердинера. Подібну неоднозначність маємо і в житті самої Марії Заньковецької, що майстерно передала Лариса Кадирова. Кожний жіночий персонаж, у який геніальна акторка перевтілюється, тільки поглиблює сприйняття внутрішньої неоднороздільності жінки, приреченої на трагедію самим своїм існуванням — історичним, політичним, моральним. Марія Заньковецька не може існувати поряд із болотом. Там, де ситуація втрачає моральне обличчя, де етика людських стосунків зруйнована, Марія Заньковецька не може перебувати. Вона просто полишає той простір.

Фестиваль видався насиченим і водночас естетично наснаженим. Вистави вражали професійністю, оригінальністю режисерських ходів. Глядачі, які вже не вперше приходять на фестивалі до Лариси Кадирової на початку жовтня, відзначали високий мистецький рівень, вивірність кожного звуку, кожного декоративного елемента, використаного у виставах.

Особливе місце з-поміж фестивалейних подій посідає Міжнародна науково-мистецька конференція. Цього року вона відбулася вже впрямі в рамках фестивалю “Марія”. Щороку конференція прагне об'єднати за одним столом акторів, режисерів, літературознавців, аби дійти якогось спільного знаменника, наскільки це можливо, в поглядах на сучасне мистецтво, повертаючись до джерел європейської естетичної думки. Цьогорічні патрони конференції — Чарльз Діккенс (цього року видатному письменникові виповнилося 200 років), Лесь Курбас (народився 125 років тому) та Марина Цветаєва (120 років від дня народження). Також учасники конференції згадували Миколу Лисенка (170 років від дня народження й 100 років від дня смерті). “Драгоманови, Косачі, Старицькі, Лисенки — знакові постаті української культури. Вони жили недалеко один від одного. Це був їхній вибір. З'єднувала їх давня дружба, спорідненість творчих думок, активна громадянська позиція. Здавалося б, Олена Пчілка, Михайло Старицький — письменники, а українським диктантом займався з усіма дітьми Микола Віталійович. Композитор був натхненником “Плеяди” — союзу молодих літераторів, створеного Лесею Українкою. Він був людиною, навколо якої єдналася інтелігенція. Разом із Олександром Кошицем організував філармонічне товариство “Боян”. М. Лисенко був активним членом Літературно-артистичного товариства, фундатором Українського клубу. Він був у центрі найцікавішого покоління, яке жило за висловом Альбера Камю у безперервному напруженому зв'язку між горем і красою, між любов'ю та несамовитою творчістю, між нестерпною самотністю та багатством людським, між відмовою та згодою”, — зазначила у своєму слові Лариса Кадирова.

Попервах організатори конференції хотіли присвятити окрему сторінку творчості П. Огюста Карона де Бомарше (280 років від дня народження), творчість якого й досі захоплює глядачів (згадати хоча б “Весілля Фігаро”), а проте, на жаль, ніхто в Україні сьогодні не займається спадщиною видатного французького майстра слова і сцени, ба більше, навіть у французькому літературознавстві бомаршезнавство не належить до пріоритетних напрямів.

Серед цьогорічних учасників конференції — шотландський драматург, режисер і театрознавець Іен Геміш МакДоналд (який уже вдруге відвідав фестиваль, представивши цього року доповідь про вплив Діккенса на шотландський театр); літературознавець Микола Сулима, членкореспондент НАН України, за-

ступник директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка; психолог Вадим Васютинський, професор Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка; кінокритик Лариса Брюховецька — головний редактор журналу “Кіно-Театр”, керівник Центру кінематографічних студій НАУК-МА (також неодноразова учасниця конференцій у рамках “Марії”); літературознавець Михайло Наєнко, професор Національного університету ім. Т. Г. Шевченка; літературознавець Юрій Орлицький — професор Російського державного гуманітарного університету, доктор філологічних наук; літературознавець Людмила Хворова — професор Тамбовського державного університету, доктор філологічних наук; Галина Тихобаєва, директорка Музею С. Крушельницької та багато інших представників театро- й літературознавства.

Українці цікаво було почути про погляди фахового психолога В. Васютинського на кореляції, що існують між мистецтвом і владою. Це питання належить до надзвичайно складних: де проходить межа між мистецтвом і політикою? Чи може мистецтво бути заангажованим і водночас залишатися цариною свободи? Як митцям у різні культурно-історичні періоди вдавалося зберігати етичну рівновагу, бо ж усі ми живемо у світі політичних відносин, і людина не може ізолюватися від зовнішнього світу в художньому вакуумі. Що робить людину митцем, що відбувається в її психіці, як це пов'язано з суспільними нормами і практиками?

Глибокою й переконливою була доповідь Лариси Брюховецької, яка представила Леся Курбаса передовсім як авангардиста. Кінокритик зазначила, що в режисерській і світоглядній манері Курбаса можна виокремити принаймні три важливих складники: 1. “спрямування на Захід, на Німеччину — про це свідчить лектура Курбаса, п'єси, які він ставить, статті, зрештою, сам стиль його вистав. Захоплення це

виникло не тільки тому, що він володів німецькою і читав німецьку літературу й періодику в оригіналі, не тільки завдяки юнацьким враженням від культурного життя Відня, а й через схожість доль. Україна в результаті війни і революції, як і Німеччина, зазнала приниження”; 2. Курбас “сповідує театр як лабораторію для постійних пошуків, як рух, як динамічне, насичене життя. Філософським підґрунтям його поглядів на мистецтво була філософія життя Анрі Бергсона, у якій реальна дійсність тлумачилась не як матерія, а як безперервний потік енергії”; 3. “драмою для Курбаса була його національна самосвідомість, а це неминуче входило в суперечність з імперською політикою більшовиків, яка не відрізнялась від імперської політики, що існувала і до них: завойовувати і знищувати. Хіба що була жорстокішою. Більшовики “справді вірили у можливість назавжди виключити те, що на їхню думку дезорієнтує і викликає неспокій, — різноманітність культур і спільнот”¹, а тому після 1930 року вже не тільки розправляються з окремими індивідами як із націоналістами, а й національні меншини стають націями-зрадниками, які отруювали радянське суспільство отрутою сепаратизму”. Лариса Брюховецька підсумувала, що Леся Курбаса, як і його учнів і колег, “згубила любов до України, іншими словами те, що він органічно не зміг би пожертвувати Україною заради власного порятунку”. Дослідниця згадала вислів Михайла Драй-Хмари: “Мій злочин у тому, що я український письменник”.

Леся Курбас у статті “Молодий театр” (генеза — завдання — шляхи) 1917 року виклав своєрідний маніфест, який чітко окреслював його концепцію театру. Цей театр мав бути втіленням авангардного мислення, й водночас авангард аж ніяк не був формою руйнування основ національної культури. Радше, авангард був формою подолання провінційності, національної загумінковості, до чого підштовхувала політика в радянській російській імперії. Курбас писав: “Ми, група акторів, маємо щось нове сказати, і тому, тільки тому, творимо театр. Українофільське козако- і побуто-любство далеко не вичерпує наших душевних інтересів.

...Хочемо творити нові цінності. А щоб вони були цінностями взагалі, та ще цінностями національними, то мусять розвиватися по змозі самостійно. ...Хочемо бути вільними від упереджень і шукати тільки своєї правди. До всякої форми театру, котра нас зацікавить, ми приложимо свої студії, старання і працю, і чим більше дасть нам вона відповідей на питання, тим довше ми біля неї станемося. Мистецтво, котре не йде вперед, котре кожен в традиціях, перестав бути живим, — воно мертво і перестав бути мистецтвом...”.

Ось у чому полягала модерність режисерського мислення

¹ Баберовски Й., Деринг-Майн-тойффель А. К порядку через террор. Многонациональные империи: национал-социалистическая Германия и сталинский Советский Союз. // За рамками тоталитаризма. Сравнительные исследования сталинизма и нацизма. — Перев. с англ. — М.: 2011. — С. 234.

Курбаса: в утвердженні новизни, експерименту, свіжого бачення, цінності й правдивості театраль-ного дійства, у відкиданні вузько-закроєних ідей національного мистецтва. Осмислення мистець-ких поглядів Леся Курбаса також викликало чималу дискусію, що засвідчило величезний інтерес до українського драматурга й само-бутнього теоретика театру. До ре-чі, сама Лариса Кадирова — уче-ниця Б. Тягня, учня й послідов-ника Л. Курбаса.

Науковці-літературознавці доповнювали своїх колег театралів, другі ж часом вступали в по-леміку зі своїми колегами-знав-цями художнього слова, прагну-чи збагнути те, що об’єднує нау-ковців і театралів-практиків, знайти спільний фундамент у мистецтві, звернути увагу на гос-трі проблеми сучасності, які не-можливо розв’язати, віддаляю-чись від мистецтва. Культура не зможе сама по собі врятувати світ, але вона може допомогти точніше його відчувати і реагувати на нього, допомогти усвідомити небезпеки сучасного світу, в яко-му панують механізми, чужі мис-тецтву. Театр сьогодні перетворю-ється на елітарне мистецтво, яке не підпорядковується “формату” маскультури. Театр спонукає лю-дину до постановки життєво важ-ливих питань, до пошуків істини, він показує нікчемність світу, який керується бізнес-технологі-ями, який живе у світі симуляк-рів, який продукує вторинні есте-тичні ресурси, порожні схеми, що людина має вдягнути на себе. Ці схеми прагнуть уніфікувати людину, визначити рамки для її мислення. Мистецтво театру, навпаки, показує безконечність внутрішнього світу людини, не-вичерпність емоційного пережи-вання, силу художнього слова. Театр спонукає до розміркову-вань. Ці питання не раз виклика-ли дискусію на конференції.

Колись класик світового те-атру XX століття Пітер Брук ви-рішив облетіти всі континенти. Він, тонкий психолог і творець нового модерного театру, шукав те, що може об’єднати людей різ-них релігійних традицій, різних світоглядних позицій, різних культурних орієнтацій. Брук ро-зумів, що, можливо, самого мис-тецтва замало, що культура, не підкріплена інституційними практиками, базованими на праві, моралі та етиці, не зможе по-долати безодню зла, в яку в кож-ну нову епоху стрімголов падає людство. Проте режисерові важ-ливо було знайти те, що існує по-за культурою, у значно глибших рівнях, що сучасні психологи на-зивають “рівнем аmodalних структур”. Брук хотів знайти те, що ховається за всіма формами мистецтва, що існувало колись у мистецькому синкретизмі арха-їчного періоду. Він бачив досвід світових війн, він розумів, що нація, яка породила надпотужні культурні здобутки, може рап-том стати на шлях Зла, і мистец-тво Гете чи Баха не може від цьо-го порятувати. Щось подібне відбувалося і цього разу на кон-ференції, яка в принципі ставить за мету повернутися до цього синкретизму мистецтва, до об’єд-нання емоцій та розумної інтен-ції, які в ідеалі мають взаємодо-повнюватися. Лише тоді пізнан-ня світу буде повним, лише тоді людина може сказати: “Хвили-но, спинись!”.

І. МАРЦІНКОВСЬКИЙ, голова правління Миколаївського обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Миколаївський державний обласний те-атр ляльок під керівництвом директора теат-ру, заслуженого працівника культури Украї-ни Вікторії Терещенко розпочав новий театр-альний сезон прем’єрною виставою казки “Коза-дереза” — українською. Сценарій вистави за відомою українською народною казкою написав просвітянин, ак-тор і поет Микола Євтушенко. Пропозицію просвітян Миколаїв-щини включити до репертуару те-атру українську виставу підтрима-ли. Протягом дійства малюта за-хоплено спостерігали за героями, вигуками і сміхом реагували на репліки персонажів. Особливо емоційно діти зустріли появу Рака-козака в національному україн-ському вбранні, що звільнив хатку Зайчика від Кози. Прекрасні кос-тюми, декорації, музичний супро-від — усе зачаровувало й затягувало у вир розвитку подій на сцені.

Варто зауважити, що “Козу-де-резу” презентували у Миколаєві на малій сцені VI театрального фести-

«Коза-дереза» миколаївським дітям — українською

валю Міжнародного Чорноморського клубу “Человек играющий”, де взяли участь артис-ти із Тули (Російська Федерація), Молодечно-го (Республіка Білорусь), Кишинєва (Респуб-ліка Молдова), Набережних Челнов (Татар-стан, Російська Федерація).

Свято для малюків влаштували головний ре-жисер театру і режисер-постановник Василь Цимбал, художник-постановник, заслужений художник України Василь Безуля, а ролі ви-конували артисти: Коза — Лариса Бабчинець-ка, Галина Згурська; Дід, Ведмідь, Вовк, Рак — Костянтин Гросман, Валерій По-черняєв; Баба, Лисиця — Людмила Артеменко, Олена Фесенко; Гриць, Юрась, Заєць — Сніжана Бойчук, Світлана Кір’ян. Музичне офор-млення вистави заслуженого пра-цівника культури України Михайла Бойчука.

Із початком театрального сезо-ну, прем’єрною виставою і відкрит-тям театрального фестивалю ар-тистів лялькового театру привітали з управління культури облдержад-міністрації, просвітяни, колеги і друзі-артисти Миколаївського ху-дожного академічного російсько-го драматичного театру та багато-річні, ще з дитячих років, поціно-вувачі театру.

«Біля старого фортепіано»

Інна НАГОРНА, завідувач Літературного музею Уласа Самчука, м. Рівне

Саме під такою назвою відбувся черговий захід у Літературному музеї Уласа Самчука в Рівному. Це був авторський вечір відомого співака, заслуженого артиста України Мико-ли Швидківа — його оксамитовий баритон під акомпанемент столітнього фортепіано ча-рував слухачів піснями М. Лисенка на слова Т. Шевченка.

Цей музичний інструмент — один із найці-кавіших експонатів музею: він із колишньої рівненської квартири Уласа Самчука. Біля ньо-го колись збирався цвіт української культури та літератури — артист Анатоль Демо-Довго-пільський, художник Ніл Хасевич, кінорежи-сер Іван Кавалерідзе, громадські та політичні діячі Степан Скрипник, Харитя Кононенко. На цьому фортепіано любила грати поетеса Олена Теліга... Нині інструмент, який і досі не втратив свого дивного звучання, збирає біля себе сучасних шанувальників музики.

Микола Швидків свою концертну програ-му об’єднав назвою “Та не однаково мені...” Її він готує до 200-річчя Великого Кобзаря. У вечорі, на якому були присутні письменники, журналісти, науковці, артисти, благодійники та помічники музею, взяли участь також за-служений працівник культури України спі-вачка Галина Швидків і концертмейстер Іри-на Козачук.

Будинку вчителя — 100 років

Інструментальною музикою і дитячими усмішками зустрічав 5 жовтня своїх гостей Київський міський Будинок учителя. Цього дня йому виповнилося 100 років. Міська влада з нагоди такої круг-лої дати виділила кошти на рес-таврацію будівлі. У фойє всі охочі мали змогу ознайомитися з про-ектом реставраційних робіт, які чиновники пообіцяли завершити за півроку.

Євген БУКЕТ
Фото автора

Будівлю Педагогічного музею на ву-лиці Володимирській, спорудженого за проектом відомого київського архітекто-ра П. Ф. Альошина, було урочисто від-крито для освітянської громади Києва 5 жовтня 1912 року.

Крім залів для експозиції в Педагогіч-ному музеї діяли: фахова бібліотека, чи-тальний зал, спеціальні кабінети для де-монстрування навчальних посібників і приладів, виставка педагогічної літератури, ве-лика аудиторія для проведення масових заходів за участю представників різних освітніх това-риств. Тут діяли також літні курси вчителів, чи-тали лекції для викладачів і вихованців вчитель-ського інституту і вчительської семінарії.

Саме у цьому освітянському домі у квіт-ні—серпні 1917 року відбувалися I та II Все-українські вчительські з’їзди. А 7 листопада 1917 року в залі Педагогічного музею було урочисто відкрито Українську акадeмію пе-дагогічних наук (УАПН). У приміщенні му-зею працювало Бюро Всеукраїнської вчи-тельської спілки, головою якого була Софія Русова. У цьому ж будинку працювала і но-востворена Українська державна академія мистецтв.

Також у стінах Педагогічного музею пере-бувала Центральна Рада — перший націо-нальний уряд України. Саме тут ухвалювали-ся доленосні Універсали, які проголошували суверенність нашої держави. Стіни цього бу-динку пам’ятають Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюру, Івана Стешенка, Володимира Вернадського, Сергія Єфремова, Павла Чубинського...

Тепер — Київський міський Будинок учи-теля — пам’ятка архітектури національного значення. Щороку тут, за участі відомих полі-тиків, літераторів, митців і науковців, відбу-вається понад 1000 заходів, які відвідують близько 200 тисяч киян і гостей міста. У при-міщенні Будинку вчителя діють Педагогічний музей України, філія Державної науково-пе-дагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухо-млинського, Міська Рада профспілки праці-вників освіти і науки, відділ Національного музею історії України “Музей української ре-волюції 1917—1921рр.”

Ганна КОЗАЧЕНКО,
член правління Українського
фонду культури

Знімальна група телепрограми “Вищий пілотаж” КДРТРК працювала в Національному музеї Т. Шевченка й одразу вловила те невловиме, не вимагаючи від митця визначень і пояснень. Бо це справді вищий пілотаж — підпорядкувати музейний простір життєдайній ідеї. Магія картин залишає глядачеві право вибору, не нав'язуючи чужих поглядів. Утім, живописні прийоми Миколи Кононенка не випадкові — художник свідомо працює на конкретний результат і досягає бажаного у своїх полотнах. Унікаючи дрібних деталей, він передає мінливість миті, яка є водночас горлечком чи талією годинника, де, мов пісок, минуде перетікає в майбутнє.

У картинах Миколи Кононенка минуле, майбутнє, теперішнє справді існує одночасно. Воно відкрите глядачеві так, як відкрилося художнику — наодинці, у невеликій майстерні на вулиці Перспективній, — буття природи є буттям людини, нерозривно з нею пов'язаною.

Рух часу, впійманий художником, не визнає полону; він лишається вільним і мінливо занотовує цвітіння квітів біля старої “Хати баби Дроботики”, відступає на другий, ще осяяний сонцем берег водойми, спостерігаючи наступ літньої грози, або ж бавиться на білій стіні, перемішуючи, тасуючи, мов карти, сонячні блискітки із тінями лапато-го листя од гіллястого дерева. Дивишся, — а вони й справді ніби рухаються.

Прекрасний портретист, Микола Кононенко іноді цілком свідомо позначає тільки обриси людських постатей. Тоді в картині “Шеліт трав” смуга води здається Аральським морем-озером, а знаки рослин ніби тихо проголосують одне одному вірші із “Захлявної книжки”. Заступник генерального директора Національного музею Т. Шевченка Тетяна Чуйко, відкриваючи виставку, заговорила про образ Кобзаря у цій картині. Наче крізь час і простір ми побачили сокровенні, інтимні миті, коли нескорений Тарас розмовляв із вічністю — і вона відповідала йому віршами. Микола Кононенко в цьому полотні незбагненним чином передає стан природи і людини, коли вони поєднані в цілісність і перебувають під оберегом Божої милості. Ніби й зорово

«Хвала життю!» — магічний реалізм Миколи Кононенка

Персональна виставка живопису Миколи Кононенка — лауреата премії імені Сергія Шишка, — що демонструється в залах Національного музею Шевченка в Києві, стала приємною несподіванкою ще й завдяки презентації на відкритті альбому, випущеного меценатом Максимом Мельником (видавництво “Софія-А”). Ретроспектива видання чудово доповнила експозицію, зокрема, портретами, адже музей представив переважно недавно написані картини художника.

сприймаємо картину, — а розмова йде від серця до серця. Але ж і глядач повинен бути готовим увійти в діалог із митцем. “По-чайвська лавра”, “Пророк”, “Хвала життю” (але чомусь латиною) потребують зосередженості. Хлопчик верхи на білому коні мчить прямо на глядача — образ багатозначний. Він посилає нас і до біблійних образів Іоанна Богослова, і до простіших — із творчості братів Стругацьких: майбутнє йде собі, навіть мчить, своїм світлим шляхом, ні на що не зважаючи, і радіє життю.

Навіть якщо втомлений соціальним і політичним безладом у нашому суспільстві

Скажімо, жіноча постать, яка з'являється в кількох картинах митця. Завжди серед квітів, у саду з дозрілими яблуками чи в білій піні весняних дерев — вона завжди позбавлена детальних портретних рис: як безсмертна людська душа тільки на певний час вбирається в одіж шкіряну, так кохання — одне на все життя — не підвладне часу. Жіноча постать наче випромінює тихе світло; її спокійний стан — це квінтесенція миру, злагоди, впевненості. Хоча в альбомі, презентованому на відкритті виставки, ми бачимо її вроду, не затьмарену третім тисячоліттям. Вгадуєш: саме вона присутня у впізнаних краєвидах яготинського неопарбизону — села Засупоївка, де живуть і працюють (переважно влітку) кияни — знамениті художники. Працюють у різній манері, мають кожен своє світобачення; їх не об'єднаєш у школу. Микола Кононенко відчув те місце, як ніхто інший. Він підніс Засупоївку на рівень Землі Обітованої. Її крутолобі пагорби з людськими городами є на багатьох картинах — чи вдаліні, на якомусь там третьому чи п'ятому плані, вони, завжди дбайливо доглянуті, свідчать про любов і працелюбність майже завжди незримих своїх господарів. Митець малює правду життя. Не надто красномовний у побуті, він промовляє мовою фарб так, як не кожному талановитому поету щастить словом оповісти про рідну землю.

Один з улюблених образів художника — достиглі яблука. Для нього це не яблуко розбрату і не синонім плоду Древа Пізнання. У його картинах яблука — символ України. Вони перегукуються хіба що з Довженковим баченням нашої землі-материзни і водночас відчуття Великого Космосу. У кращих картинах виставки відчувається

“Лізонька”

всеосяжність Всесвіту саме там, де надихнула митця Засупоївка. Це не гумористичне “Хутір Василюк — центр Всесвіту”, а філософському точне відтворення вічної присутності людини і нашого світу в полі зору Всевишньої Любові. У мистецьких мандрах і цікавих закордонних пленерах, вдаючись до класичних прийомів реалістичного живопису, Микола Кононенко звертає глядацьку увагу на живу красу земного світу. Але висока потойбічність присутня саме в полотнах, де є Засупоївка, і в деяких зимових Седнівських краєвидах (це вже висновок з альбому). Можливо, справді на Яготинщині якась геофізична дивина криється (у тих краях талановито писала Україну Катерина Білокур). Але ж сусіди — академіки, Шевченківські лауреати, відомі на всю Європу авангардисти — не звернули на неї творчої уваги.

Духмяні яблука — щедри плоди української землі — перевершують усі інші натюрморти Миколи Кононенка. Хоч він майстер багатих, мальовничих композицій із вишуканими вузькогорлими східними глеками, їх радо купують колекціонери для особистих зібрань.

Справжнє мистецтво завжди цілюще. Миколі Кононенку вдалося змалювати у русі час — і це унікально.

“Дарунок осені”

глядач відвернеться від програмних філософських полотен Миколи Кононенка, щоб відпочити поглядом на знайомих краєвидах середньої зони України, він все одно залишиться в полі магічної влади митця. Чудовий колорист, художник стверджує і доводить, що життя прекрасне у різних своїх проявах, і саме людина змінює навколишній світ — якщо хоче, на краще.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Телеканалу «Культура» — 10 років

Виповнюється 10 років одному з найулюбленіших телеканалів України — Державній телекомпанії «Культура». 19 жовтня 2012 р. із цього приводу в Будинку кіно відбудеться урочисте святкування.

У програмі заходу: прес-конференція для журналістів; виставка фотографій “10 років з Вами...”; виставка українського образотворчого мистецтва з фондів галереї “Арка”, де будуть представлені роботи відомих художників; виставка та майстер-клас “Трипільська культура” з фондів музею “Дивосвіт Трипілья”; відеопрезентація ДТК “Культура”, виступи гостей, вручення нагород і, насамкінець, святковий концерт.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у жовтні — 23 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

